

HYVINVOINTIRAPORTTI 2021



ORIMATTILAN KAUPUNKI

HYVINVOINTIJOHTAJA KRISTIINA HÄMÄLÄINEN

Sisällysluettelo

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN VUOSI 2021	3
1.1 Kaupungin hyvinvointityö	4
1.2 Alueellinen hyvinvointikysely 2021	7
2. KAUPUNGIN JA SEUDUN EHKÄISEVÄ TYÖ	8
2.1. Kaupungin ehkäisevä työ	8
2.2. Seudullinen ehkäisevä työ	10
3. ERI-IKÄISTEN HYVINVOINTI VUONNA 2021 HYTE-KÄRKIEN KAUTTA	12
3.1 Mielen hyvinvointi	13
3.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys	14
3.3. Arjen turvallisuus	18
3.4. Terveelliset elämäntavat ja päihteettömyys	18
5. TOIMIALOJEN TEKEMÄ HYVINVOINTITYÖ VUONNA 2021	19
5.1 Konsernipalveluiden toimiala	19
5.2 Opetus- ja kasvatustoimiala	22
5.3 Kaupunkikehitys- ja tekninen toimiala	28
5.4. Hyvinvointitoimiala	38
6. KAUPUNKISTRATEGIAN PAINOPISTEET	41
8. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET VUODELLE 2022	43
9. HYTE-TYÖN TULEVAISUUDEN LINJAT	43
9.1 Sote-uudistus	43
9.2 Valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveellisuuden ja turvallisuuden edistämisestä 2030	45
9.3 Maakunnallinen hyte-työ	47
10. HYVINVOINNIN ERILLISUUNNITELMAT	47
11. HYVINVOINTIRAPORTIN HYVÄKSYMINEN	47

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN VUOSI 2021

Keväällä 2020 alkanut koronapandemia osoitti, miten tulevaisuus voi olla hyvin toisenlainen kuin koskaan kuvittelimme. Pandemian vaikutukset ovat kauaskantoisia ja se on saanut tulevaisuuden näyttämään entistä sikeämmältä. Kunnan hyvinvointityössä on sumusta huolimatta välttämätöntä yrittää ennustaa tulevaa saavutettavissa olevan tiedon avulla. Hyvinvointia koskevassa tiedossa on edelleen haasteena sen sirpaleisuus, osittainen indikaattoritiedon ”perässä laaaminen” sekä kuntakohtaisen tiedon puuttuminen esimerkiksi ilmanlaatu, aikuisväestön terveydentila, koettu turvallisuus sekä sosiaali- ja terveyspalveluista saatava data).

Koronapandemian lisäksi käynnissä on edelleen monia megatrendejä, kuten ekologinen kriisi, väestön kehityksen (ikäntyminen) suunta sekä hyvinvoinnin polarisoituminen. Edessä on enemmän muutoksia kuin ehkä haluamme itse myöntää tai sanoa ääneen. Tulevaisuuden hahmottaminen on aina vaikeampaa kuin menneisyyden muistelu ja ajattelemme herkästi tulevaisuuden nykyisyyden jatkumona, mutta asiat etenevät paljon nopeammin ja yllätyksellisemmin kuin aiemmin.

Vuosi 2021 kului edellisen vuoden tapaan pitkälti koronapandemian jatkuvasti muuttuneiden ohjeiden, määräysten ja niiden aiheuttaman oirehinnan hallinnassa. Toisaalta vuosi 2021 toi Orimattilaan mukanaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi entistä vahvemman roolin hyvinvointitoimialan aloittaessa toimintansa elokuussa 2021.

Päijät-Hämeessä koronapandemian on todettu vahvistaneen ennestään vahvoja ja heikentäneen entisestään heikoimmassa asemassa olleita. Päijät-Hämeen nuoret voivat jo ennen pandemiaa Suomen heikoimmin eikä kulunut vuosi ole tilannetta parantanut. Kokonaisuudessaan kaikki ikäluokat huomioiden maakunnassa voidaan huonommin kuin Suomessa keskimäärin. Jo ennen pandemiaa erityisesti tyttöjen kokemaa seksuaalinen häirintä ja ahdistelu sekä yleisesti yksinäisyys ja osattomuus, koulutusten ulkopuolelle jääneiden määrä, alueella vallitseva myönteinen suhtautuminen päihteisiin sekä ylisukupolvinen syrjäytyminen olivat merkittäviä haasteita.

Koronapandemia vahvisti suojatekijöitä perheissä, joissa perusasiat olivat arjessa kunnossa ja jotka elivät jo valmiiksi perhekeskeistä ja omatoimista elämää. Lisäksi perhe- ja työelämän yhdistämisessä kampanjoivien on todettu selvinneen pandemiasta hyvin. Koronapandemia heikensi päihde- ja mielenterveyskuntoutujia ja toimeentulonsa menettäneitä, yksinasuvia, kodissaan turvattomuutta jo valmiiksi tuntevia sekä normaaleista sosiaalisista ympyröistä eroon joutuneita.

Koronapandemian selviytymiskeinoissa katse kääntyi ihmisten muutosjoustavuuteen eli resilienssiin. Pandemia loi kaikesta huolimatta uudenlaisia mahdollisuuksia yhteisöllisyyden ja luontoyhteyden kasvamiselle sekä kiusatuksi tulleille ja introverteiksi itsensä kokeneille.

Kunnan keskeinen tehtävä on jatkossakin edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja oman alueensa kestävä kehitystä. Lainsäädännössä määritellään laajasti erilaisia tehtäviä, joiden avulla edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointityö koskettaa [kaikkia toimialoja](#).

Orimattilan kaupungissa seurataan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Tämä tarkoittaa erilaisten hyvinvointia ja terveyttä kuvaavien tietojen tuottamista, joiden pohjalta valtuusto päättää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset tavoitteet. Vuosittain

valtuustolle esitellään vuosiiraportti ja kerran valtuustokaudessa valmistuu laaja hyvinvointisuunnitelma- ja kertomus. [Lue julkaisuja tästä.](#)

Ilon aiheet 2021:

- yhä useammalla lukion 1. ja 2. luokkalaisella on läheinen ystävä (vrt. 2019)
- perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit ovat laskeneet 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä
- yhä useampi kokee olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkakayhteisöä 4. ja 5. luokan oppilaista
- yhä harvempi kokee koulukiusausta vähintään kerran viikossa 4. ja 5. luokan oppilaista
- yhä harvempi 8. ja 9. luokan oppilaista nuuskaa päivittäin
- lonkkamurtumien on laskenut 65- vuotta täyttäneillä
- 8.-9. luokkalaisten yksinäisyys on vähentynyt
- Yhä useampi lukiolainen on täysin raitis

Huolen aiheet 2021:

- kaupungin nopea velkaantuminen
- lasten ja nuorten lisääntyvä ylipaino
- erityisesti tyttöjen hyvinvointi ja jaksaminen
- Move- testin tulosten heikkeneminen
- mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä on lisääntynyt 25 - 64-vuotiaissa / 1000 vastaavan ikäistä
- yhä useampi on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 8. ja 9. luokan oppilaista
- yhä useampi tupakoi päivittäin ja on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, 8. ja 9. luokan oppilaista
- äänestysaktiivisuus on edelleen laskeva kuntavaaleissa

Lopuksi

Tämä on hyvinvointiraportti vuodelta 2021. Vuosiraportti kokoaa lain mukaisesti vuoden ajalta tulkinnan kunnan ja kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin vahvuuksista ja niitä uhkaavista tekijöistä sekä tehdyistä toimenpiteistä. Tämän raportin on koontanut hyvinvointijohtaja. Työhön ovat osallistuneet myös kaikki kaupungin toimialat ja useita sidosryhmiä.

Raportin antamia tietoja voidaan hyödyntää apuna arjen työssä, kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä päättäjien tekemien päätöksien tukena. Lisäksi siitä voi saada vinkkejä esimerkiksi yhdistysten, seurojen ja järjestöjen sekä kolmannen sektorin työskentelyyn.

1.1 Kaupungin hyvinvointityö

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **tehtävää määrittää lainsäädäntö** [Lainsäädäntö - terveys ja hyvinvointi - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#). Kuntalaki (2015/40) määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen kunnan keskeiseksi perustehtäväksi. Myös terveydenhuoltolain (1326/20) luvussa 2. määritellään laajasti kunnalle erilaisia tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden

edistämiseksi. Kaupungin **kumppaneita** hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ovat kuntalaiset, yhdistykset, järjestykset, yritykset, kolmas sektori ja useat muut eri toimijat.

Orimattilan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet luotiin vuosina 2019 - 2020. Kaupungissa aloitti lainmukainen, poikkihallinnollinen valmistelutoimielin, **hyte-ohjausryhmä**. Lisäksi vuonna 2020 uudistettiin kaupungin lakisääteinen **ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielin** (PETE ORIMATTILA), joka kokoaa kaupungin eri-ikäisten toiminnoista vastaavia viranhaltijoita, Hämeen Poliisin, seurakunnan sekä PHHYKY:n edustajat. Orimattila on ollut aktiivisesti mukana alueellisissa työryhmissä sekä **Terve Kunta- verkostossa** (THL), jossa kaupunkia edustavat hyvinvointivaliokunnan puheenjohtaja ja hyvinvointijohtaja.

Kunnan hyvinvoinnin rakentuminen tulevaisuudessa [Hyvinvoinnin edistäminen | Kuntaliitto.fi](#)



Jatkossa hyvinvointialueiden aloittaessa kunnan rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä vahvistuu. Laki määrittelee, että kunnan ja hyvinvointialueen tulee tehdä yhteistyötä jatkossakin. Hyvinvointialue vastaa jatkossa alueellisista hyvinvointisuunnitelma- ja kertomusprosesseista ja on velvollinen tukemaan kuntia työssään. Jotta yhteistyö olisi jatkossakin turvattu, on Päijät-Hämeessä tehty määrätietoista työryhmätyötä VATE:n alaisuudessa ”hyte”työn rakenteiden ja erityisesti yhdyspintojen yhteensovittamiseksi koko valmisteluajan syksyllä 2021. Tavoitteena on, että työ saadaan valmiiksi loppukeväällä 2022.

Kaupunginvaltuusto tekee strategiset päätökset

Kaupungin ylin päättävä elin eli kunnanvaltuusto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla kunnassa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Valtuusto velvoittaa eri toimialat ottamaan hyvinvointi- ja terveysnäkökulmat huomioon omassa toiminnassaan. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan muun muassa arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa. Tällä oikeutuksella tarkastuslautakunta voi ottaa aktiivisesti kantaa myös

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilaan ja kaupungin asettamien tavoitteiden toteutumiseen kunnassa. Tulevaisuuden kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitys tulee kasvamaan.

Hyvinvointivaliokunta

Hyvinvointivaliokunta aloitti toimintansa elokuussa 2021 organisaatiomuutoksen yhteydessä. Valiokunnassa on viisi jäsentä (sis. puheenjohtaja) sekä nuorisovaltuuston ja kaupunginhallituksen edustajat.

Valiokunnan tehtävänä on edistää kaupungin strategiassa määritellyjä tavoitteita erityisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta, sekä vastata omalta osaltaan tehtävistä, mitkä laissa on säädetty kunnan velvollisuudeksi edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Valiokunnan esittelijänä toimii toimialajohtaja. Valiokunta päättää kunnalle edellä mainittujen lakien mukaan kuuluvista asioista.

KAUPUNGIN HyTen JOHTAMIS- JA KOORDINAATORAKENNE



Tea-viisari

Kunnan tekemää terveyden edistämistä seurataan **TEA- viisarin avulla** (kuva alla). Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkeuksellisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoja käytetään hyvinvointijohtamisen välineenä useissa kunnissa, myös Orimattilan kaupungissa. Vuonna 2021 valmistui kuntajohdon TEA-tutkimus. **Tuoreessa TEA-tuloksissa on nähtävillä kuntajohdon ja kulttuurin osuukien huomattava parannus, joka näkyy myös kokonaistuloksessa.**

Tea-viisarin Orimattilan arvot avattuna.

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kaikki sektorit	66	58	60	71	71	70	70	69	55	51	46	45	48	28
Kuntajohto	84	..	65	..	81	..	75	..	72	..	49	..	..	..
Perusopetus	..	..	65	..	67	..	70	..	68	..	70	..	68	..
Lukiokoulutus	..	67	..	82	..	75	..	74	..	..	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Liikunta	..	75	..	72	..	75	..	68	..	27	..	42	..	..
Perusterveydenhuolto	..	53	..	50	..	57	..	56	..	41	..	25	..	28
Kulttuuri	55	..	23	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Koko Tea-viisarin tiedosto on katsottavissa [tästä.](#)

Hyte-kerroin

		2018	2020	2021
Heinola	yhteensä	10,7	17,2	19,5
Janakkala		9,0	15,7	13,6
Orimattila		10,4	16,8	17,1

Lue lisää: sotkanet.fi

1.2 Alueellinen hyvinvointikysely 2021

Hyvinvointikyselyn tarkoituksena oli selvittää asukkaiden kokemuksia hyvinvoinnista ja hyvinvointivajeista kehittämistyön tueksi. Kysely on toteutettu viranomaisten, kehittäjien ja yhdistysten yhteistyönä. Kyselyyn vastasi 1 214 päijäthämäläistä. Orimattilasta vastanneita oli 90.

Linkki tarkempiin tuloksiin: [Päijät-Hämeen hyvinvointikysely 2021 tulokset \(phhyky.fi\)](https://phhyky.fi)

Kyselyssä nousi esiin seuraavia näkökulmia orimattilalaisten toimesta:

- Hyvinvointitehtävistä suurin merkitys vastaajille oli terveydellä, ihmissuhteilla ja luonnolla. Osallisuudella voidaan tutkitusti vahvistaa asukkaiden hyvinvointia.
- Puolet vastaajista koki elämänsä merkitykselliseksi, itsensä tarpeelliseksi ja että heihin luotetaan

- 24% koki pystyvänsä vaikuttamaan elinympäristönsä asioihin
- Vastaajat kokivat korkeaa tyytyväisyyttä seuraaviin hyvinvointitekijöihin elämässään: luonnossa nauttiminen, ihmissuhteet, hyväksytyksi tuleminen, työtilanne ja elinympäristön puhtaus.
- Vastaajista vain 15% oli tyytyväinen asukas- yhdistys- ja järjestötoimintaan osallistumisen mahdollisuuksiin
- Vastaajista 45% koki terveydentilansa ja noin 30% vastaajista ilmoitti motivaation puutteen ja oman elämän tilanteen vaikuttavan työelämään osallistumiseen
- Valtaosa vastaajista koki yhdistys- ja järjestötoiminnan tarjoavan mielekästä tekemistä, tukevat vuorovaikutusta ja niiden toiminta tukevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.
- Valtaosa vastaajista ilmoitti turvallisuudentunnettansa lisääväksi henkilökohtaisen taloudellisen tilanteen ja toimeentulon, asuinympäristön turvallisuuden sekä ihmissuhteet ja yhteisöllisyyden.
- 61% vastaajista arvioi hyvinvointinsa olevan viiden vuoden päästä ennallaan ja 23% uskoi sen lisääntyneen
- 90% vastaajista ilmoitti, että on valmis kierrättämään ja laskemaan jätemääräänsä edistääkseen ympäristöystävällisyyttä

Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään vuonna 2023 käynnistyvän hyvinvointialueen suunnittelussa. Myös kunnat ja järjestöt voivat hyödyntää tuloksia omassa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyössään.

2.KAUPUNGIN JA SEUDUN EHKÄISEVÄ TYÖ

2.1. Kaupungin ehkäisevä työ

Ehkäisevä työ on yksi oleellinen ja kiinteä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sitä tehdään niin maakunnallisesti kuin paikallisestikin. Ehkäisevän työn koordinointi on kiinteä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmän (HyTe-ohjausryhmä) työtä. Ehkäisevä työ on konkreettinen keino vähentää eri arvioisuutta ja ehkäistä hyvinvointi- ja terveyshaittoja.

Ehkäisevää työtä tehdään kaikilla kaupungin toimialoilla osana arkista perustyötä. Ehkäisevä työ on esimerkiksi liikuntaa, kulttuuria, kaavoitusta, elinvoimaa, valistustyötä, esteettömyyttä, ravitsemushuoltoa, perhetyötä, ikääntyneiden päivätoimintaa ja osallisuuden tukemista. Ehkäisevää työtä tehdään suurimmaksi osaksi muualla kuin sote-palveluissa, jotka usein ovat luonteeltaan korjaavaa.

Lisäksi ehkäisevään työhön osallistuvat kaupungin yhdistykset, järjestöt ja seurakunnat sekä kaupunkilaiset tehdessään esimerkiksi aloitteita kaupungin kehittämiseksi ja epäkohtien korjaamiseksi.

Kaupungin PETE- ryhmä (ehkäisevän työn toimielin, PETE Orimattila) työtehtävät:

1. Huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta
2. Huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle
3. Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä
4. Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa
5. Huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Vuonna 2021 PETE Orimattila kokoontui yhteensä kolme (3) kertaa, ja lisäksi toteutettiin yhteistyötapaaminen Hämeen Poliisin kanssa.

Kaupungin PETE- ryhmä kokoonpano:

Opetuspäällikkö, Orimattilan kaupunki
 Avoimen päiväkodin johtaja, Orimattilan kaupunki
 Hyvinvointipäällikkö (pj., sihteeri), Orimattilan kaupunki
 Hämeen Poliisin edustaja
 Orimattilan Seurakunnan edustaja
 Nuorisotoimen edustaja, Orimattilan kaupunki
 Päihdesairaanhoidtaja, PHHYKY
 Sosiaaliohjaaja, PHHYKY

[Seudullinen ehkäisevän työn koordinaattori, Sosiaalialan Osaamiskeskus Verso](#)

Lisäksi työryhmällä on oikeus kutsua kokouksiinsa muita kaupungin ja maakunnan viranhaltijoita, yhdistysten ja järjestöjen edustajia, neuvostojen edustajia sekä luottamushenkilöitä.

Kaupungin HyTe-ohjausryhmä (aloittanut 4/2020) HyTe-ohjausryhmä) tehtävät ja vastuut:

1. Linjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä strategian ja toimialojen kehittämissuunitelien pohjalta sekä seuraa ja arvioi kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön edistämistä osana kaupungin toiminnan, henkilöstön ja talouden johtamista
2. Johtaa, toimeenpanee, koordinoi ja seuraa kaupungissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä (lain edellyttämä toimielin)
3. Valmistelee ja hyväksyy osaltaan vuosittaisen hyvinvointikertomuksen sekä valtuustokausittain tehtävän laajan hyvinvointikertomuksen ja sen arvioinnin sekä muita kokonaisuuteen liittyviä osa suunnitelmia ja ohjelmia

4. Edistää terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarvioinnin käytäntöjä
5. Edistää alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tuoden tietoa ohjausryhmän kautta toimialoille
6. Vahvistaa ja edistää osaltaan yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten, kolmannen sektorin, viranomaistahojen ja muiden toimijoiden välillä.
7. Edistää osallisuus- ja vuorovaikutuskäytäntöjen toteutumista osaltaan
8. Tukee eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön osaamista ja jakamista

Työryhmän kokoonpano:

- Kaupunginjohtaja (pj) varalla: toimialajohtaja
- Hyvinvointipäällikkö, sihteeri
- Ruokapalvelupäällikkö, varalla: ravitsemispäällikkö
- Työllisyyskoordinaattori varalla: hallintopäällikkö
- Kehittämispäällikkö, varalla: kaavoituspäällikkö
- Varhaiskasvatusjohtaja, varalla: avoimen päiväkodin johtaja
- Opetuspäällikkö: varalla liikunta- ja nuorisotoimen johtaja
- Alueellinen hyvinvointikoordinaattori Heli Lehtovaara, PHHYKY

Hyte-ohjausryhmä kokoontui vuonna 2021 yhteensä kolme kertaa.

2.2. Seudullinen ehkäisevä työ

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn seutukoordinaation tavoitteena on sekä seudullisesti että alueellisesti:

- kehittää, rakentaa, edistää ja tukea ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön, pelihaittojen ehkäisyn sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn koordinaatiota ja verkostoyhteistyötä
- välittää ajankohtaista tietoa ja osaamista toimijoiden käyttöön
- edistää ehkäisevän työn tunnettuuden ja osaamisen lisääntymistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa periaatteella ”ehkäisevä työ kuuluu kaikille”
- mahdollistaa laajan yhteistoiminta-alueenlaajuisen verkostoyhteistyön ja rakenteen toiminnan jatkuminen ja kehittyminen

Ehkäisevän työn seutukoordinaattori (Susanna Leimio, Osaamiskeskus Verso, PHHYKY)

- toimii seutukoordinaatioryhmien puheenjohtajana ja vastaa seudullisen ehkäisevän työn ja yhteistyön toteutumisesta
- tekee tiivistä yhteistyötä aluekoordinaattoreiden kanssa ja osallistuu alueverkostotyön kehittämiseen

- etsii ja rakentaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä sekä tekee sitä eri verkostoissa ja toimijoiden kanssa edistämällä ehkäisevän työn näkökulmaa ja tekemistä osana kunkin toimijan perustyötä
- seuraa alan ja aihepiirin keskustelua sekä välittää tuoreinta tietoa alueen toimijoiden käyttöön

Maakunnallista ehkäisevää työtä tehdään Neljällä Tuulella eli ehkäistään *mielenterveysongelmia, ongelmapelaamista, lähisuhdeväkivaltaa sekä päihdeongelmia*. Työtä koordinoi Sosiaalialan Osaamiskeskus Verson maakunnallinen ehkäisevän työn koordinaattori. Maakunnallista työtä arvioidaan vuosittain ja siitä valmistuu koordinaattorilta oma raporttinsa kuntiin käsiteltäväksi valiokuntaan. Seuraavan valtuustokauden suunnittelutyö alkaa keväällä 2021. Orimattilaa työryhmissä edustaa hyvinvointijohtaja (varalla opetuspäällikkö).

Kaikki maakunnallisesti tuotetut suunnitelmat ja vuosiraportit ovat luettavissa tästä: [Ohjelmat, suunnitelmat ja lainsäädäntö - Orimattilan kaupunki](#)

Maakunnalliset verkostot ja yhteistyö

- [Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä](#)
- [Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä](#)
- [Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä](#)

Maakunnallisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien ehkäisevän työn hankkeiden koonti:

Vammaisten henkilökohtaisen budjetoinnin - hanke 2020 - 2021

HeVa -hanke on lokakuussa 2020 aloittanut alueellinen vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin (HB) hanke. Hanke on yksi STM erillisrahoitteisia hankkeita, jota STM ja THL ohjaavat. Tavoitteena on luoda koko maata koskevat periaatteet ja toimintatavat vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteutusta varten. Valtakunnallisella hankkeella vahvistetaan vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja valinnanmahdollisuuksia siten, että apua ja tukea on saatavissa joustavasti elämän eri tilanteisiin ja tarpeisiin kullekin henkilölle parhaiten sopivalla toteutustavalla. Malli tiivistetään hallituksen esityksen muotoon.

HeVa -hanke sijoittuu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alueelle vammaispalvelujen tulosityksikköön. Sitä hallinnoi Sosiaalialan Osaamiskeskus Verso tiiviissä yhteistyössä PHHYKY:n vammaispalvelujen kanssa. Hankkeeseen on palkattu kolme hanketyöntekijää ja hankkeen omavastuuta (20 %) kerätään vammaispalvelujen henkilöstön työpanossiirtona. Valtionrahoitusta myönnettiin yhteensä 395 000 €. HeVa -hankkeen tavoitteena on asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisten toimintojen ja palvelujen järjestämiseen liittyvien edesauttavien tekijöiden ja esteiden (toimintakulttuuri, prosessit, tietotarpeet, lainsäädäntö, resurssit, eri tahojen intressien yhteensovittaminen) paikantaminen ja tarvittaessa ratkaisujen löytäminen.

Hankkeen osatavoitteet:

1. Asiakkaiden osallisuuden lisääntyminen omassa asiassaan sekä laajemmin kehittämistyössä
2. Henkilöstön osaamisen lisääntyminen (asiakkaiden osallisuus, tuettu päätöksenteko, rohkeus kokeilla, tiedon visualisointi)
3. Tiedon tuottaminen alueen asiakkaiden tarpeista, valinnanmahdollisuuksista ja esteistä. (alueverkostot, yksilöcaset, järjestelmäpilotointi PSOP/HB)

Yhdessä mielessä - hanke (suunnittelu käynnistynyt 2020, toiminta 2021)

Yhdessä mielessä -hanke on yksi STM:n erillisrahoittamista Mielenterveysosaamisen vahvistaminen kunnissa -hankkeita, jotka vahvistavat kuntien mielenterveysosaamista parantamalla sekä kuntatoimijoiden että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kykyä edistää mielenterveyttä, tunnistaa avun tarvetta ja lisätä mielenterveyden ensiaputaitoja. Palveluja kehitetään alueellisesti peruspalveluiden ja järjestöjen yhteistyönä.

Yhdessä mielessä -hankkeessa laaditaan ja otetaan käyttöön toimintamalli mielenterveysosaamisen johtamiseen ja lisätään työntekijöiden osaamista kuntalaisten muutostilanteissa vaadittavan resilienssin vahvistamiseksi. Hankkeessa laaditaan selvitys alueen tyypillistä muutostilanteista ja niihin liittyvästä osaamisesta ja osaamisen tarpeista. Hankkeessa lisätään erityisesti vuorovaikutustyötä tekevien työntekijöiden ja organisaatioiden muutoskyvykkyyttä vahvistavia taitoja, toimintatapoja ja ominaisuuksia. Siihen päästään toimintamalleja ja mielenterveysosaamisen johtamista. Hanke toteutetaan yhteistyössä alueen 12 kunnan, hyvinvointiyhtymän, LAB-ammattikorkeakoulun ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Toiminta linkittyy osaksi alueellisesti koordinoitua ehkäisevää työtä.

Orimattila on mukana hankkeessa ja sen pääkohderyhmä ovat varhaiskasvatuksen työntekijät.

Erilliset kehittämistoimet Orimattilassa, jotka tehdään maakunnallisessa yhteistyössä 2020 - 2021:

- Orimattilan nuorten ehkäisevän työn suunnitelman päivittäminen (2020 - 2021), hyväksytty 5/2021
- Koulujen ehkäisevän työn kehittäminen- hanke (suunnittelu 2020, toteutus 2021 osana HuuMA-hanketta)
- Varhaiskasvatuksen ehkäisevän työn suunnitelman laatiminen (suunnittelu 2020, toteutus 2021 syksy)
- ”Kun huoli herää”- ohje 2021

3. ERI-IKÄISTEN HYVINVOINTI VUONNA 2021 HYTE-KÄRKIEN KAUTTA

Vuoden 2021 hyvinvointiraportissa on käytetty indikaattoreina pääosin sähköisen hyvinvointikertomus - ohjelman tarjoamia indikaattoreita mutta mukana on myös omia kyselyjen tuloksia. Indikaattoreita on ohjelmaan koostettu mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) **kouluterveyskyselystä, Sotkanetistä ja Tilastokeskukselta**. Kyseiset indikaattorit ovat kaikkien vapaasti tutustuttavissa kaupungin kotisivuilta (www.orimattila.fi). Samaa tietoaalustaa käyttävät lähes kaikki Suomen kunnat.

Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Osa indikaattoreista on kaupungin sisäisiä, osa maakunnallisia ja osa valtakunnallisia. Niissä kaikissa kuitenkin näkyy runsaasti yhteneväisyyksiä.

Indikaattorien analysoinnissa on pyritty saamaan mahdollisimman laaja näkemys indikaattorien tuottamasta hyvinvointitiedosta. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa indikaattorit on luokiteltu seuraaviin kokonaisuuksiin: **talous ja elinvoima, lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet, nuoret ja nuoret aikuiset, työikäiset, ikäihmiset ja kaikki ikäryhmät**. Edellä mainittua jaottelua noudattavat kaikki raportointia tekevät kunnat mutta sisällöt voivat olla hyvinkin erilaisia.

Tämän vuosiraportin 2021 indikaattorit on käyty läpi Päijät-Hämeen yhteisten hyte-kärkien (2020 – 2025) kautta:

1. *Mielen hyvinvointi*
2. *Osallisuus ja yhteisöllisyys*
3. *Arjen turvallisuus*
4. *Terveelliset elämän tavat ja päihteettömyys*

3.1 Mielen hyvinvointi

LAPSET JA NUORET	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8-9 lk (2021)	15,9 %	16,8%	13,2%
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. lk (2021)	4,0%	4,2%	3,3%
Opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista, % 8-9 lk (2021)	35,5%	36,3%	40,1%
Koulukiusaaminen loppunut tai vähentynyt kiusaamisesta kertomisen jälkeen, % 8-9 lk (2021)	50,1%	51,4%	
Ei ole päässyt a) kouluterveydenhoitajalle b) koulukuraattorille yrittämisestä huolimatta lukuvuoden aikana, % 8-9 lk. (2021)	a) 5,4% b) 9,5%	a) 5,5% b) 11,1%	a) 4,4% b) 19,6%
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8-9 lk (2021)	68,1%	68,2%	68,8%
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2021)	56,1%	55,3%	62,8%

Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % lukion 1. ja 2. luokan oppilaista (2021)	50,2%	47,3%	46,4%
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	25,4%	29,6%	

AIKUISET	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Yksinasuvat 75v täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä (2020)	46,2%	49,6%	59,1%
Työttömien aktiivointiaste, % (2020)	24,5%	21,6%	22,4%
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, % 20-64 vuotiaat (2020)	16,2%	18,6%	

3.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Lapset ja nuoret	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Nuorisotyöttömät % 18-24-vuotiaasta työvoimasta (2020)	16,7%	21,2%	16,1%
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 18-24v/1 000 vastaavanikäistä (2020)	23,7%	27,8%	
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 20-vuotiaat (2020)	1,6%	2,0%	1,9%
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % 8.-9.lk (2021)	10,8%	11,0%	10,7%

Aikuisväestö	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Kokenut esteitä tai huolia sähköisten palveluiden käytössä (%), 20-64v (2020)	75,6%	79,4%	
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (2021)	55,1%	52,6%	49,4
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % (2020)	6,5%	7,3%	7,0%
Sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavaikäistä	107,4%	108,2%	119,2%

Nuorisovaltuusto

Orimattilan nuorisovaltuusto edustaa orimattilalaisia nuoria ja meidän näkemyksiä nuorissa koskevista asioista. Nuorisovaltuuston, tai lyhyemmin nuvan, edustajia osallistuu aktiivisesti esimerkiksi kaupunginvaltuuston sekä valiokuntien kokouksiin. Nuva on puoluepoliittisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton ja jäsenemme ovat 13-22-vuotiaita.

Nuva koostuu perusjäsenistä sekä puheenjohtajistosta, johon kuuluu puheenjohtaja, 1. ja 2. varapuheenjohtaja, sihteeri, hyvinvointivastaavat ja tiedottaja. Tämän lisäksi mukana on ohjaaja Orimattilan nuorisopalveluilta. Nuorisovaltuuston ohjaajana toimii Päivi Alakangas.

[Nuvan kokoonpano valitaan syksyn alussa.](#) Yksi kausi kestää yhden vuoden. Syksyisin valitaan myös uuden puheenjohtajiston sekä edustajat lautakuntiin.

Vanhus- ja vammaisneuvosto

Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (365/1995) 65 §:ssä tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua raporttia ja hyvinvointikertomusta.

Laki määrää myös, että kaupungin eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Lisäksi kaupungin on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntynyttä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Sen lisäksi, mitä kuntalain 27 §:ssä säädetään kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista, kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto on otettava mukaan 5 §:ssä tarkoitettun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä

tarkoitettuun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on muutoinkin annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta (Finlex).

Orimattilan kaupungissa toimii valtuustokausittain nimettävä, yhdistetty vammais- ja vanhusneuvosto, jonka esittelijänä toimii hyvinvointijohtaja. Neuvostossa on järjestöjen ja yhdistysten edustajien lisäksi myös kaupunginhallituksen edustajat. **Orimattilan neuvostosta on valittu kaksi jäsentä ja varajäsentä hyvinvointialueelle perustettaviin erillisiin neuvostoihin.**

Orimattilan kaupungin vanhus- ja vammaisneuvoston tehtävänä on edistää ja seurata ikäihmisten, vammaisten ja toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden arjen sujuvuuteen liittyviä tarpeita Orimattilan alueella. Neuvosto edistää ikäihmisten ja vammaisten vaikuttamismahdollisuuksia kunnalliseen päätöksentekoon sekä tekee aloitteita ja antaa lausuntoja eri viranomaisille. Neuvosto voi kutsua kokouksiin eri alojen asiantuntijoita kuultavaksi. Neuvoston esittelijänä toimii hyvinvointipäällikkö. Esityslistat ja pöytäkirjat sekä toimintakertomukset ja -suunnitelmat ovat nähtävillä Orimattilan kaupungin internet- sivuilla. Vuodesta 2021 on olemassa myös oma toimintakertomuksensa, joka on lähetään hyväksyttäväksi kaupunginhallitukselle.

Vanhus- ja vammaisneuvosto 2021 - 2025

Markku Viljanen pj., Kansalliset Seniorit Ry
Arja Rötökö vpj., Orimattilan sotaveteraanit Ry
Esittelijä ja sihteeri: hyvinvointijohtaja

Järjestöjen edustajat:

Eläkeliitto Orimattilan yhdistys: Päivi Rantalainen, jäsen /Irma Turunen, varajäsen

Orimattilan Invalidit: Riitta Hietala, jäsen /Kaarina Backman, varajäsen

Päijät-Hämeen Omaishoitajat Ry: Tiina Alestalo, jäsen /Anni Paakkari, varajäsen

Lahden Seudun kehitysvammaisten Tuki Ry: Emma Heikkilä, jäsen

Orimattilan Eläkkeensaajat Ry: Tuula Virtanen, jäsen /Erkki Hänninen, varajäsen

Orimattilan Seudun Kuulo Ry: Keijo Lehtinen, jäsen

(vuoden 2021 loppuun)

Seurakunnan edustaja: Diakonissa Leena Savolainen

Luottamushenkilö edustaja: Sari Sikkilä (Riitta Lonka)

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän edustaja / yhteyshenkilö
Corinne Soini, corinne.soini(at)phhyky.fi



Vanhus- ja vammaisneuvosto elokuussa 2021

Veteraaniasiainneuvottelukunta

Veteraaniasian neuvottelukunnan tehtävänä on seurata veteraanien tarpeiden kehitystä ja tehdä tarvittaessa asiaa koskevia esityksiä ja aloitteita. Lisäksi neuvottelukunta arvioi ja kehittää veteraaneille tarkoitettuja palveluja, tukitoimia ja muita etuuksia. Tarkoitus on myös edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä veteraanien palveluissa ja seurata, että veteraaneille kohdennetut tuet ja palvelut käytetään täysimääräisesti. Veteraaniasian neuvottelukunnassa on kaupungin nimeämät edustajat (puheenjohtaja ja sihteeri), Orimattilan Sotainvalidit ry ja Orimattilan sotaveteraanit ry edustajat sekä Päijät- Hämeen hyvinvointikuntayhtymän edustajat. Veteraaniasian neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Anssi Huuhtanen.

Neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja kokouksissa käsitellään muun muassa kaupungin veteraanirahan käyttöä, valtion veteraanirahan käyttöä (kuntoutus ja kotiin vietävät palvelut) sekä muita ajankohtaisia yhteistyöhön ja veteraanien palveluihin liittyviä asioita.

Vuonna 2021 neuvosto kokoontui suunnitellusti kaksi kertaa. Perinteinen jouluruokaillen lisäksi pidettiin kesäruokailu vuoden 2020 peruuntuneen jouluruokailun sijaan. Veteraaneille järjestetään kaupungissa liikuntaryhmiä useita kertoja viikossa, jotka jouduttiin keskeyttämään osaksi vuotta koronan vuoksi. Lisäksi heidän ruokailunsa kouluilla on maksutonta. Muuttunut lainsäädäntö takaa veteraaneille maksuttomat palvelut, jotka pääosin järjestää hyvinvointiyhtymä.

3.3. Arjen turvallisuus

Lapset ja nuoret	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 5-6 lk (2021)	7,9%	8,1%	6,2%
Tapaturma päihtyneenä lukuvuoden aikana, % 8-9 lk (2019)	3,7%	3,4%	3,2%
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (2020)	10,7%	13,1%	9,3%
Toimeentulotukea saaneet 18-24v. % vastaavan ikäisestä väestöstä (2020)	18,5%	28,8%	21,4%
Vanhemman alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 8-9 lk (2021)	5,3%	6,4%	8,2%
Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana, % 4-5 lk (2021)			

Aikuisväestö	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Rahan puutteen vuoksi ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus, % 65v täyttäneet (2020)	8,9%	8,1%	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisistä (2020)	2,8%	3,6%	2,1%

3.4. Terveelliset elämäntavat ja päihteettömyys

Lapset ja nuoret	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, 8-9lk (2021)	25,7%	24,8%	22,5%
Ylipaino, % 8-9lk (2021)	18,0%	17,8%	18,7%

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, %, 8-9lk (2021)	44.3%	40,2%	49,5%
---	-------	-------	-------

Syksyllä 2021 tehty Move-testi nosti esiin huolestuttavia asioita 5. ja 8. luokkalaisten fyysisen kunnon tilasta varsinkin kestävyys- ja voimaosoiden osalta. 20 metrin viivajuoksussa sekä tytöillä että pojilla (niin 5. kuin 8.-luokkalaiset) miltei puolet orimattilalaisista sijoittuu heikoimpaan luokkaan eli viimeistään n. 3-4 minuutin juoksun jälkeen testi keskeytyy.

Myös ylävartalon kohotus kertoo karua kieltä. 5.-luokkalaisista 40-47 % sijoittuu heikoimpaan sarakkeeseen ja 8.-luokkalaisista 33-41 %.

Aikuisväestö	Koko maa	Päijät-Häme	Orimattila
Terveysliikunta suositusten mukaan liian vähän liikkuvien osuus (2020)%	29,3%	60,3%	-
Kasviksia ja hedelmiä ravitsemussuositusten mukaisesti käyttävien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018-)	30,3%	28,9%	-
Terveystarkastukset 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisistä info ind. 5008	2,5%	0,5%	1,1%

5.TOIMIALOJEN TEKEMÄ HYVINVOINTITYÖ VUONNA 2021

Tähän lukuun **toimialat ovat saaneet kirjata itse omia** nostojaan vuoden 2021 hyvinvointityölle.

5.1 Konsernipalveluiden toimiala

Yhdistys-, järjestö-, seura- ja kolmannen sektorin toiminta (toteutuu myös sivistys- ja hyvinvoinnin toimialalla)

Yhdistys- ja järjestö sekä kolmannen sektorin ja seurojen toiminnot ovat tärkeitä osia hyvinvointityössä. Paikalliset järjestöjen ym. yhteisöt vahvistavat ja kehittävät toiminta-alueellaan olevien yhdistysten toimintaedellytyksiä ja edistävät yhdistysten välistä yhteistyötä. Ne edistävät vuoropuhelua yhdistysten, julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Järjestöjen yhteisöt tuottavat ja koordinoivat myös paljon matalan kynnyksen toimintaa, joka lisää asukkaiden osallisuutta. Lisäksi ne tarjoavat toimitiloja, koulutuksia, virkistystä vapaaehtoisille sekä neuvontaa ja tukea yhdistystoiminnan ja vapaaehtoistyön tueksi. Järjestöjen yhteisöjen toiminta sekä vapaaehtoisten työpanos tukee sitä, että alueella toimivat yhdistykset voivat

edistää väestön terveyttä, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia ja tarjoavat mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Kuntaliitto)

Orimattilan kaupungissa on monipuolista yhdistys-, järjestö- ja kolmannen sektorin toimintaa. Orimattilan kaupunki tukee eri toimintoja eri tavoin, kuten toiminta-avustuksina ja maksuttomina tiloina. Vuonna 2020 toteutettiin yhdistyskysely, jonka tulokset käsiteltiin myös valiokunniassa. Vastauksia hyödynnettiin muun muassa alkavassa kulttuuritalon kehittämishankkeessa sekä yhdistysiltojen suunnittelussa. Kaupunki järjestää kaksi kertaa vuodessa yhdistysiltoja, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita. Tapaamisten materiaali löytyy sivustolta: [Yhdistystoiminta - Orimattilan kaupunki](#) Seuraavan vuoden tavoitteena on osallisuuden kokonaisvaltainen kehittäminen.

Osallisuus ja demokratia

Kunta on ihmisten muodostama yhteisö, jota luonnehtii vahvasti moniarvoisuus. Kuntalaiset eriytyvät identiteetiltään, arvoiltaan ja elämäntavoiltaan. Tämä näkyy kuntalaisten erilaistumisena myös osallistujina. Tulevaisuuden kunta elää ja kehittyy kumppanuudessa tällaisten vertais yhteisöjen kanssa. Vahvan luottamuksen ja vuoropuhelun yhteisöt menestyvät muita paremmin ja kykenevät tuottamaan parempaa hyvinvointia asukkailleen. Kuntalain 22 §:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallisuuden tunteella on suora kytkös kokemukseen hyvinvoinnista. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että jokainen kuntalainen saa tarvitsemiaan palveluita ja pääsee kokemaan itsensä osalliseksi. Palveluiden ja osallisuuden tulee toteutua riippumatta kuntalaisen kielitaidosta, iästä, alkuperästä, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä. Kuntien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat auttavat kehittämään mahdollisuuksia jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnille. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään osana kunnan toiminnan ja talouden ohjausta ja yhteistyössä syrjinnän vaarassa olevien kuntalaisten kanssa. Kaupungilla on olemassa oma osallisuus- ja demokratia ohjelma.

Orimattilan kaupungissa toimi myös **osallisuus- ja aluetyöryhmä edellisen valtuustokauden loppuun asti.**

Osallisuus- ja aluetyöryhmään kuuluivat 30.7.2021 asti:

Jarmo Keskevaari (Kok.) pj

Kirsti Laatonen (SD.) vpj.

Esa Heinonen (Vihr.)

Mira Hämäläinen (Liike Nyt)

Riitta Lonka (Kesk.)

Jouni Räsänen (Ps.)

Viranhaltijoista työryhmään osallistuivat hallintopäällikkö Petri Hirvonen (pöytäkirjanpitäjä/valmistelu/sihtööri), viestintäpäällikkö Elina Ruuttila sekä hankeasiamies Jari Montonen.

Kokouksissaan 2020 osallisuus- ja aluetyöryhmä valmisti mm. osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämisohjelmaa. Kehittämisohjelman tarkoituksena on: 1. osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistaminen 2. viestinnän ja vuorovaikutuksen lisääminen.

Toiminnan kehittämiseksi osallisuus- ja aluetyöryhmä kuulee vuosittain aluejohtokuntien kertomukset toiminnastaan ja ajankohtaisista asioista.

Kuntalaisten osallisuuden lisäämisen kannalta merkittävin toimenpide oli kaupunginvaltuuston kokousten striimaaminen ja tallentaminen myöhemmin katseltavaksi. Lähetysten katsojamäärät ovat olleet selvästi suuremmat kuin kuntalaisten fyysinen osallistuminen kokoustilaisuuksiin.

Asuntotoimi

Jokaisen arjen hyvinvointia on yksinkertaisimmillaan oma tai vuokrattu asunto, jossa kokee olonsa turvallisiksi ja jota voi kutsua kodiksi. Kunnat pyrkivät osaltaan vaikuttamaan kohtuuhintaisia asuntoja rakennuttavien toimijoiden määrään luomalla toimintaedellytyksiä ja osallistumalla tarvittaessa itse asuntojen rakennuttamiseen. Erityisesti heikossa asemassa olevien asuntotilanteen huomioiminen on tärkeää. (Kuntaliitto)

Kiinteistö Oy Orimattilan Vuokralat on Orimattilan kaupungin alueen suurin vuokranantaja. Yritys omistaa noin 800 asuntoa, joista tehostetun palveluasumisen asuntoja on 120 kappaletta. Tehostetun palveluasumisen kiinteistöt on vuokrattu PHHYKY:lle, joka vastaa kohteiden toiminnasta ja asukasvalinnasta. Suurin osa yrityksen omistamista kiinteistöistä on kerrostaloja, jotka sijaitsevat keskusta-alueella palveluiden äärellä.

Asunnot on paikallinen, kohtuuhintainen ja asukaslähtöinen yritys. Kohteiden vuokranmääritys perustuu omakustannevuokraan. Yhtiö on panostanut asumisneuvojatoimintaan ja ongelmatilanteissa varhaiseen puuttumiseen sekä asukkaan ohjaamiseen tarvitsemiensa tukipalveluiden piiriin. 2021 yrityksen omistamissa asunnoissa oli neljä häättöä.

Viestintä

Vuonna 2021 viestintää leimasi edellisvuoden tapaan korona-utisointi. Varsinkin loppuvuodesta rajoitukset muuttuivat vauhdilla ja niistä pyrittiin tiedottamaan kaupunkilaisia mahdollisimman hyvin. Viestintä seurasi aktiivisesti mm. PHHYKY:n viestintää ja välitti informaatiota eteenpäin.

Kaupungin pääviestintäkanavana toimi edelleen orimattila.fi-verkkosivusto, josta kaupunkilaiset löytävät edelleen hyvin kaipaamaansa tietoa. Verkkosivuston lisäksi uutisointia jatkettiin kaupungin omassa Facebook-ryhmässä, jonka seuraajamäärä jatkoi tasaista kasvuaan. Vuoden lopussa sivua seurasi 3 300 ihmistä ja parhaimmillaan päivitys tavoitti yli 5 000 henkilöä (uutinen Myllylän päiväkodin hiihtoloman alkamisesta). Kaupungin Instagram-tilille päivitettiin tunnelmakuvia ja uutisia. Instagram-tili kasvoi vahvasti ja tilillä oli vuoden lopussa noin 900 seuraajaa.

Syksyllä valtuuston kokousten videointi ja striimaus otettiin kaupungin oman viestinnän tehtäväksi, joka toi huomattavia taloudellisia säästöjä. Teknisesti valtuuston kokousten striimaus on toiminut pieniä ongelmia lukuun ottamatta hyvin.

Vuoden lopussa viestinnässä oli työkokeilija, joka mahdollisti panostamisen myös videotuotantoon. Työkokeilijan tekemät videot kuten joulutervehdys ja uuden vuoden tervehdys tavoittivat hyvin katsojia.

Nuorten työpajat

Orimattilan Nuorten työpajoilla tarjottiin vuoden 2021 aikana kuntouttavaa työtoimintaa sekä työkokeilupaikkoja 17 - 28 vuotiaille työttömille työnhakijoille.

Työskentely Nuorten työpajoilla oli tavoitteellista toimintaa, jossa painopiste oli nuorten työelämävalmiuksien vahvistamisessa. Nuorten työpajoilla nuoret pääsivät kehittämään vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä kasvattamaan ammatillista osaamistaan. Työpajan yhteisö tarjosi osallisuuden kokemuksia sekä vahvasti valmentautujien sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmässä. Nuorten työpajalla tunnistettiin osaamista ja nuorten saivat, joko oman portfolion tai osaamistodistuksen. Työpajatoiminnan tavoitteena olikin nuorten itsetunnon vahvistaminen sekä työ- ja opiskeluvalmiuksien kehittyminen.

Starttipajalla nuoret pääsivät erilaisten projektien avulla tekemään näkyväksi omaa osaamistaan. Yksilövalmentajan avulla nuoret saivat tukea oman arjen asioiden hoitoon sekä selkiyttivät tulevaisuuden suunnitelmiaan.

Luovalla kokkipajalla painotetaan terveellisen ravinnon merkitystä ja nuoret oppivat itse valmistamaan edullista kotiruokaa.

Duunaripajalla nuoret pääsivät tekemään ammattiosaamista kehittäviä remontti-, puu- ja pintakäsittelytehtäviä, jotka auttoivat työllistymään tai löytämään uuden opintopolun.

Orimattilan Nuorten työpajoilla kaikissa toiminnoissa painottuu vahvasti terveys- ja hyvinvointitaidot. Koronavuodesta huolimatta Nuorten työpajat pystyivät toimimaan lähivalmennuksena ja tuona aikana toiminnassa korostui vahvasti arjessa jaksaminen, oma- ja läheisten terveys sekä mielen hyvinvointi, luontoelämystoiminta ja monipuolisen liikunnan merkitys. Viikoittaisissa liikuntaryhmissä nuoret saivat vertaistukea oman liikuntaharrastuksen aloittamiseen. Loppuvuodesta 2022 nuoret pääsivät osallistumaan Opetus- ja kulttuuriministeriön tarjoamaan kolmen päivän mittaiseen Nuotta-valmennukseen, jossa he saivat kokea ryhmänä elämyksiä esim. osallistumaan resiinaralliin sekä tekemään tulevaisuustyöskentelyä. Nuoret antoivat vuoden aikana hyvää palautetta siitä, miten heidän arjen taidot olivat parantuneet, itseluottamus vahvistunut sekä opiskelu ja työelämävalmiudet kehittyneet työpajajakson aikana.

5.2 Opetus- ja kasvatustoimiala

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kunnat vastaavat alueensa kulttuurin peruspalveluista. Avustustoiminnalla luodaan mahdollisuuksia kulttuurin omaehtoiselle harrastamiselle ja ammatilliselle taidetoiminnalle. Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta ja palvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää. (Kuntaliitto)

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kirjastopalveluilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan. Tehtävänä on tarjota kaikenikäisille pääsy aineistoihin ja kokoelmiin, tarjota tietopalvelua, tukea ja ohjausta tiedon hankintaan sekä tiloja monenlaiseen toimintaan. Palveluja viedään myös kotona ja laitoksissa asuville ja

tehdään yhteistyötä mm. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämiseksi kirjastot tukevat niin kotoutumista, yhteisöllisyyttä kuin paikallista identiteettiä. Kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta ovat käyttäjälle maksutonta. (Kuntaliitto)

Vuonna 2021 Orimattilan kirjasto-, kulttuuri- ja museopalveluiden toteuttamilla palveluilla ja tapahtumilla oli 66 457 kokijaa. Vuoden 2021 toiminnan teemana oli yhteisöllisyys ja osallistuminen. Koronarajoitukset johtivat siihen, että useita tapahtumia ja tilaisuuksia jouduttiin Kulttuuritalolla perumaan kokonaan tai siirtämään verkossa tapahtuvaksi.

Erilaisia tapahtumia oli kirjasto-, kulttuuri ja museopalveluiden toteuttamana 89 ja niiden lisäksi verkossa toteutettiin 46 tapahtumaa. Kulttuuripalveluiden ITE-valotaidefestariin ja siihen liittyviin kymmeneen ITE-valotaide työpajaan osallistujia oli yhteensä 2 256. Liikkuva kulttuuritalo -hankkeen taidepysäkkejä oli keväällä 2021 suunnittelemassa 232 kuntalaista ja syksyllä toteutettiin yhdeksän osallisuusmenetelmällä valittua taidepysäkkiä, joissa oli yhteensä 776 osallistujaa. Kulttuuripalveluiden museojoogaa järjestettiin 11 kertaa ja niissä oli yhteensä 780 osallistujaa joko videon välityksellä tai kesällä Kotiseutumuseolla paikan päällä. Kulttuuritalon Perhepäivä järjestettiin verkossa ja sen neljällä videolla oli vuonna 2021 yhteensä 740 katsomiskertaa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus ja esiopetus ovat itsessään lasten hyvinvointia tukevia ja ennaltaehkäisyä vahvistavia toimintoja. Säännöllinen osallistuminen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tuovat turvaa, säännöllisiä arjen rutiineja, terveellistä ravintoa, liikuntaa ja kulttuuria, jotka tukevat lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia.

Korona on kuormittanut varhaiskasvatusyksiköitä niin henkilöstön työssä jaksamisen kuin työhyvinvoinninkin osalta. Perheiden kuormittuneisuus on myös välittynyt vahvasti varhaiskasvatukseen. Tähän haasteeseen olemme pystyneet vastaamaan hankkeiden avulla. Koronahanke sekä Varhaiskasvatuksen tasa-arvo hankkeiden avulla olemme pystyneet palkkaamaan kolmannen varhaiskasvatuksen erityisopettajan, joka on osaltaan auttanut vastaamaan näihin haasteisiin ja kasvaviin lasten tuen tarpeisiin. Myös laadukkaan pedagogisen toiminnan toteuttamiseen korona on tuonut erilaisia haasteita. Niin henkilöstön kuin lastenkin suuret poissaolot ovat tuoneet rikkonaisuutta arkeen.

Varhaiskasvatuksessa on **jatkettu Sapere menetelmän käyttöä**, jolla tuetaan lasten hyvää ruokasuhdetta ja monipuolisten ruokailutottumusten opettamista lapsille. Hyvä ruokasuhte ja monipuoliseen ruokavalioon tottuminen tukevat lapsen kehitystä, kasvua ja hyvinvointia ja luovat pohjaa tulevalle hyvinvoinnille.

Yksi tavoite oli laatia **yhteinen tuen toteuttamisen suunnitelma varhaiskasvatuksesta- toiselle asteelle**. Tämä suunnitelma valmistui vuoden 2021 aikana. Varhaiskasvatus on vahvasti mukana tässä oppimisen tuen suunnitelmassa, jonka avulla oppimista tarkastellaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti niin, että mahdollisimman moni lapsi saisi tukea omassa lähiyhteisössään sitoutuneilta työntekijöiltä.

Yhteistyö PhHykyn Pikkulapsitiimin kanssa on ollut loistava lisä perheiden tukemisessa. Pikkulapsityöllä on oma toimipiste Orimattilassa ja tämä on mahdollistanut sujuvan yhteistyön perheiden hyväksi. Monena vuonna varhaiskasvatuspalvelut ovat tehneet yhteistyötä myös Orimattilan kaupungin liikuntapalveluiden sekä paikallisten urheiluseurojen kanssa tukemalla ja mahdollistamalla varhaiskasvatusikäisten lasten kesäliikuntaa.

Varhaiskasvatus oli mukana monessa hankkeessa ja osa niistä jatkuu yhä. Lukukoordinaattori on tuonut iloa maskien täyttämään arkeen ja innostanut lapsia ja henkilöstöä lukemiseen ja sadun maailmaan keväällä 2021 ja syksyllä DigiLaukka hanke on jatkanut ilon tuomista uusien digitaalisten taitojen avulla. Lisäksi hankerahoilla palkatut lisäkasvattajat lapsia tukivat niissä esiopetusryhmissä, jossa lasten haasteet eniten työllistivät. Korjaava ja ennaltaehkäisevätyö jatkuu vuonna 2022.

Vakautta varhaiskasvatukseen -hankkeeseen osallistui varhaiskasvatuksesta muutamia yksiköitä. Hankkeessa kehitetään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria sekä lisätään työntekijöiden tunnekasvatusosaamista ja traumatietoisuutta, ymmärrystä lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutuksesta.

Varhaiskasvatus osallistuu Yhdessä mielessä -mielenterveysosaaminen paikalliseksi pääomaksi hankkeeseen, jota koordinoi Phhyky. Hankkeen tarkoituksena on tarjota tietoa ja osaamista mielenterveysosaamisen vahvistamiseksi ja lisät ymmärrystä hyvinvointia haastavista ilmiöistä sekä hyvinvointia tukevista tekijöistä.

Opetuspalvelut

Orimattilan kaupunki tuottaa opetuspalveluja noin **kahdelle tuhannelle lapselle ja nuorelle**. Heistä perusopetuksen oppilaita on noin tuhat kahdeksansataa ja hieman yli kaksisataa nuorta opiskelee lukiokoulutuksessa. Yleisopetuksen luokkien lisäksi perusopetusta järjestetään neljässätoista erityisluokassa, joista kolmessa toiminta-alueittain. Joustavan perusopetuksen (JOPO) luokka toimii Orimattilan yhteiskoulussa, mutta on yhteinen kaupungin molemmille yläkouluille.

Opetuksen järjestäminen perustuu oppivelvollisuuslakiin, jonka mukaan oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettun tai ulkomaisen koulutuksen.

Opetustoimi tuottaa hyvinvointipalveluja toteuttaessaan **lakisääteistä ja voimassa olevaa opetussuunnitelmaa** noudattavaa tehtäväänsä. Kasvatus- ja opetustyötä tekevät käytännössä kunnan noin kaksi ja puolisataa opettajaa ja koulunkäyntiavustajaa. Heidän lisäksi hyvinvointityöhön osallistuvat niin oppilas- ja opiskeluhuollon työntekijät eli kouluterveydenhoitajat, kuraattorit ja psykologit kuin muukin koulujen ja opetuspalvelujen henkilökunta. Sekä Jokivarren koulussa, että Orimattilan yhteiskoulussa työskentelee vakituinen koulunuorisotyöntekijä. Heidän lisäksi covid-19-hankerahalla on palkattu yhteinen koulunuorisotyöntekijä Pennalan, Virenojan, Myllylän ja Vuorenmäen alakouluille kalenterivuodeksi 2021 sekä resurssiopettaja Pennalan, Virenojan, Luhtikylän ja Vuorenmäen alakouluille lukuvuodeksi 2021-2022.

Kouluterveydenhuolto on Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tarjoama maksuton oppilashuollon palvelu, joka jatkaa sitä lapsen terveyden ja hyvinvoinnin seurantaa, joka on aloitettu jo äitiys- ja lastenneuvolassa. Määräaikaiset koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset ja seulontatutkimukset

muodostavat kouluterveydenhuollon rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan tapaamisen vuosittain. Orimattilan kouluissa työskentelee yhteensä seitsemän koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajaa.

Sen sijaan koulukuraattorit (4) ja -psykologit (3) työskentelevät kunnan sivistys- ja hyvinvointitoimialan palveluksessa. Tämän lisäksi heidän osaamistaan myydään myös naapurikunnille Myrskylään ja Pukkilaan. Yhtä koulukuraattoria kohden oppilasmäärä on noin 600 ja psykologia kohden noin 800 oppilasta. Oppiskeluhoitopalveluja antavilla kuraattoreilla ja psykologeilla ei ole valtakunnallisia henkilöstömitoitussuosituksia, kuten kouluterveydenhoitajilla ja –lääkäreillä on ollut jo vuodesta 2004 alkaen. Koulukuraattorit ry esittää henkilöstömitoitussuositukseksi korkeintaan 600 oppilasta tai opiskelijaa per kuraattori painokertoimineen (esimerkiksi erityisen tuen oppilaat, erityisluokat, maahanmuuttajataustaiset oppilaat, alueen sosioekonomiset olosuhteet, alueen työttömyysaste ja vuokrapainotteisuus) ja korkeintaan kolmea yksikköä kuraattoria kohden. Psykologiliiton suosituksen mukaan yhtä psykologia kohti olisi hyvä olla 600-800 oppilasta, joten Orimattilan kuraattori- ja psykologimitoitukset menevät näihin raameihin.

Edellä mainittujen oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelujen lisäksi hyvinvointityötä tehdään niin ikään lakisääteisessä kuntakohtaisessa **opiskeluhoollon ohjausryhmässä**, ja se on myös kirjattu koulukohtaisiin oppilashuolto-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin. Esimerkiksi oppilashuoltosuunnitelmassa on kuvattu seuraavat asiat: 1) oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat palvelut, 2) yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat, 3) yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen, 4) oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä 5) oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.

Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan erilaisilla **ryhmytymistä edistävillä toimenpideohjelmilla, joissa pääpainopiste on ennaltaehkäisevä työ**. Tällaisia ovat muun muassa *KiVa-koulu*, *Friends*, *LionsQuest* ja *Huomaa hyvä* ohjelmat sekä *Meidän luokan kuulumiset* ja *Miten meillä menee?* –kyselyt ja oppitunnit. Käytettävä ohjelma ja kohderyhmä vaihtelevat kouluittain. Oppilaiden osallisuusryhmät, kuten oppilaskunnan hallitus, tukioppilaat, välkkäri-toiminta, av-vastaavat ja miniministerit vahvistavat oppilaiden osallisuuden kokemusta sekä tarjoavat turvallisen ympäristön harjoitella vastuun ottamista. Yläkouluun päivä, Seiska- ja kasipäivät, koeviikkokahvit (lukio), vanhat tanssit- ja penkkari-projektit (lukio) sekä leirikoulut ja luokkaretket lisäävät osaltaan oppilaiden yhteisöllisyyden kokemusta ja hyvinvointia.

Kahden vuoden verran jatkunut poikkeustilanne maailmanlaajuiseen koronapandemiaan liittyen on näkynyt oppilas- ja opiskelijahuollossa **kasvavina asiakasmäärinä. Viime kevään etäopetusjakson vaikutuksia on korjailtu kuluneen lukuvuoden aikana niin opetustyössä kuin sen tukipalveluissakin.** Koronakaranteenien aiheuttamat erityiset opetusjärjestelyt on toteutettu Orimattilan opetustoimen ja koulukohtaisten varautumissuunnitelmien mukaisesti.

Orimattilan opetuspalveluissa kehitetään toimenpiteitä, joilla pyritään saavuttamaan hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet. **Opetuspalveluiden hyvinvointikoordinaattori** ohjaa ja organisoii koulujen hyvinvointityötä ja hyvinvointivastaavat kehittävät toimenpiteitä sekä huolehtivat niiden toteutumisesta kouluissa. Erilaisten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvien teemojen kautta kehitetään koulujen toimintakulttuuria. Vuonna 2021 hyvinvointityön ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa ja koulujen hyvinvointivastaavat viisi kertaa. Ohjausryhmän kokoonpano:

Puheenjohtaja:

Sihteeri: Miia Heino-Mäkinen, luokanopettaja (Jokivarren koulu), hyvinvointikoordinaattori

Jäsenet:

Eiranen Sari, hyvinvointivaliokunnan jäsen
 Jussila Tuomo, opetus- ja kasvatustieteiden valiokunnan jäsen
 Ovaska Jarno, opetusjohtaja
 Pöllänen Krista, Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu
 Simola Arja, opetus- ja kasvatustieteiden valiokunnan jäsen
 Tynjä Terhi, varhaiskasvatusjohtaja, Peltolan päiväkoti
 Vuori Minna, kerhokoordinaattori, luokanopettaja, Järvisen koulu
 Walther Niina, terveydenhoitaja
 Wirkkala Sami, Erkkö-lukio

Lue lisää: [Ohjausryhmä sekä hyvinvointivastaavat \(peda.net\)](#)

Nuorisotyö**1. Perusnuorisotyö**

Vuonna 2021 perusnuorisotyötä varjosti kaiken aikaa korona. Keväällä toiminta oli muutaman kuukauden täysin verkossa ja edellisenä vuonna käyttöön otetut digitaaliset alustavat otettiin jälleen käyttöön.

Nuorisotiloilla kävi niiden auki ollessa paljon nuoria ja he selvästi kaipaavat paikkaa, jossa viettää vapaa-aikaa sekä aikuisen tarve nuorilla korostui myös viime vuoden aikana.

Vuoden aikana saimme järjestettyä yhden leirin sekä muutamia retkiä. Osallistujia kaikkii oli ennätysmäärä. Tässäkin näkyi korona-ajan eristämisen luoma tarve päästä pois tutuista ympäristöistä.

Kesäkuussa järjestimme skeittipuistolla tapahtuman ja vuonna 2022 toive olisi tuoda entistä enemmän nuorisotyötä näkyväksi skeittipuistolla.

Kevään aikana pilotoimme jalkautumisenmallin Orimattilaan ja jalkauduimme muutaman kerran Orimattilan keskustaan. Jalkautumisen aikana emme tavanneet juurikaan päihtyneitä tai häiriökäyttäytyviä nuoria.

Moottoripajalla kävi säännöllisesti sama n. 10 nuoren porukka. Nuoret kunnostivat ja ehostivat omia kulkupelejänsä sekä aloittivat moottoripajan projektin purkamisen ja uudelleen kasaamisen. Loppuvuodesta saimme lahjoituksena kaksi mopoa sekä rahalahjoituksen toiminnan ylläpitämiseen.

Nuorisovaltuusto toimi pääsääntöisesti etänä. Tämä oli toki hankalaa ja tapahtumia tai muita ei järjestetty vuonna 2021. Nuorisovaltuusto sai syksyllä 2021 uusia jäseniä ja nyt on hyvin edustettuna molemmat yläkoulut.

2. Koulunuorisotyö:

Koulunuorisotyön kevät, Orimattilan yhteiskoulu, 2021

Koulunuorisotyön kevääseen kuului silloisten jopojen ryhmän päättäminen, uusien jopojen haastattelut, sekä ensimmäinen ryhmäytys ennen syksyä.

Normaali-chat vastaaminen, sekä pete-ryhmä olivat osa työtä.

Yhteiskoulun nuorille järjestettiin kerran kuussa välkkäkahvila, kevään viimeiset mml-tunnit pidettiin yhteistyössä kuraattorin kanssa, sekä erilaisia toiminnallisia oppitunteja pidettiin opettajien toiveista. Esimerkiksi 7 luokkalaiset perehtyivät yhdenvertaisuuteen ja tutkivat omia asenteitaan ja 9-luokkalaisille oli tarkoitus pitää itsenäistymiseen ja rahankäyttöön liittyvä toiminnallinen oppitunti. Osalle 7 ja 8 luokkalaisille pidettiin myös ryhmäyttävä pakohuonepeli, joka on ollut tarkoitus vakiinnuttaa ryhmäyttäväksi menetelmäksi. 9 luokkalaisille käytiin myös kertomassa oma uratarina yhdessä etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Yseille järjestettiin ysiltä elämään tapahtuma, jossa nuoret tutustuivat kansainvälisiin nuoriso-ohjelmiin, itsenäistymiseen liittyviin asioihin, koppari-sivustoon, sekä miettivät tulevaisuuttaan.

Kuudenluokkalaisille käytiin kertomassa yläkouluun siirtymisestä nivelvaihekiekkokierroksella yhdessä kuraattorin, opon ja erityisopettajan kanssa.

Yksi pienryhmä ehdittiin keväällä järjestää yksinäisille tytöille, jotka olivat kaikki 7 luokkalaisia.

Koulunuorisotyöntekijä osallistui koulun yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään, sekä oli opettajien työparina selvittelemässä nuorten välisiä riitatilanteita.

Kesällä koulunuorisotyöntekijä jalkautui kadulle yhdessä etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Koulunuorisotyö, Orimattilan yhteiskoulu, syksy 2021:

Yhtärin syksy alkoi koulunuorisotyön osalta tekijän vaihtumisella. Syksy starttasi seiskoihin tutustumalla Seiska-päivien merkeissä Nuokulla ja tutustuen muihin oppilaisiin välituntitoiminnan avulla. Kiersimme etsivien kanssa kaikki 9.luokat, joissa esittelimme itsemme.

Vakiinnutin toimintaan kerran viikossa pidettävät Välkkäkisat. Syksyn aikana välkkäkisoissa oli 537 osallistumiskertaa.

Seiskoille pidettiin Minä ja meidän luokka-tunnit kuraattorin kanssa.

Syyskuussa oltiin kasiluokkien kanssa Mallusjoella kasipäivillä, jossa käytiin läpi Mun rajat-aihetta, jossa käsitellään nuorten seksuaalioikeuksia. Myöhemmin kaseille oli Mun rajat-aiheinen Minä ja meidän luokka-tunti.

Syksyllä koulunuorisotyö piti ns. pimeää välkkää, eli rentoutusvälituntia, pelivälkkää sekä koulunuokkua.

Halloween näkyi koululla kauhuhuoneen ja pukukisan muodossa.

Välkkäkahvilat pyörivät kerran kuussa tuttuun tapaan.

Joulukuussa kaikille halukkaille ryhmille pidettiin pikkujoulut Nuokulla. Joulukuussa pyöri myös koulupäivien joulukalenteriarvonta. Joulukuun välkkäkahvilassa Joulupukki ja shetlanningoni.

Pidin Keppari-aiheista pienryhmää, joka tapasi 4 kertaa sekä järjesti Kepparitapahtuman nuokulla. Mukana oli 22 osallistujaa iältään 8-16.

Sosiaalinen media oli vahvasti mukana koulunuorisotyössä osallistaen seuraajia kyselyin ja äänestyksin. Myös Wilman kautta teetettiin kyselyitä koulunuorisotyön sisällöstä.

Yksilötapaamisia ja yksilöllistä koulunkäynnin tukemista oli muutamia, toiminnan painottuessa yhteisölliseen työhön.

Jopo-luokkaa tuettiin Tet-paikkojen haussa ja toiminnallisen tekemisen kautta.

Jokivarren koulu:

Keväällä etäopetuksen aikaan, työskenteli tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa yläkoululla. Nivelvaihtelyö 6lk

Syksyllä ryhmätykset 7.-luokkalaisille ja 8.-luokkalaisille. Ryhmätytys- ja teematunteja, etenkin päihteistä.

Loma-aikoina perusnuorisotyön kanssa

Välkkäkahvilat yläkoululaisille

Paljon yksilö- ja pienryhmäohjausta mielen hyvinvoinnin asiassa.

Etsivä nuorisotyö:

Työmuodon sparrauksen tuloksena v. 2021 syntyi Orimattilan etsivä nuorisotyön perehdyttämisopas. Työparityöskentely aloitettiin 2021. Työparityöskentelyyn siirtyminen edesauttaa työssä jaksamista sekä työturvallisuutta. Työparityöskentelyllä vaikutetaan kokonaisvaltaiseen työssä jaksamiseen, mikä välittyy kohderyhmän saamaan tukeen ja turvaan

Kohderyhmää toiminta-alueella on arviolta 218 henkilöä, joista etsivä nuorisotyö on tavoittanut 147 asiakasta ja ollut yhteydessä 149 nuoreen. Asiakkaiden ikäjakauma oli 15–29 vuotta. Nuorten ohjautuminen etsivä nuorisotyöhön 32,7% suora yhteydenotto, 25,7% toinen aste ja 7,5% sosiaalitoimi.

Osa nuorista ei yhdellä palveluohjauksella kiinnity hänelle ensisijaisesti tarjottuun palveluun vaan tarvitsevat enemmän aikaa ja tukea. Kokemuksemme mukaan osa palveluihin kiinnittyneistä nuorista tarvitsee edelleen etsivä nuorisotyön tekijän rinnalla kulkemista.

Orimattilan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston yhteistyönä käynnistettiin Koppari.fi -palvelu, joka kokoaa kaikki nuorten alueelliset palvelut yhteen. Koppari.fi -palveluun ohjattiin nuoria aktiivisesti.

Etsivän nuorisotyön hankkeiden myötä ovat vakiintuneet toimivat yhteistyöverkostot.

5.3 Kaupunkikehitys- ja tekninen toimiala

Elinvoima- ja teknisen toimialan talous

Kaupunkikehitys- ja teknisen valiokunnan käyttötalouden ulkoiset tuotot ovat toteutuneet 99,4 prosenttisesti. Alitus on aiheutunut yhdyskuntatekniikan myyntituottojen jäämisestä alle arvioidun. Tämä on johtunut arvioitua vähäisemmistä metsänmyyntituloista ja maankaatopaikkojen tuloista. Toimintakulut ovat toteutuneet 98,4 prosenttisesti. Kuluryhmistä henkilöstökulut ja palveluiden ostot ovat jääneet alle muutetun talousarvion, mutta aineet ja tarvikkeet ovat ylittyneet. Tässä kuluryhmässä talousarvio on ylittynyt sekä yhdyskuntatekniikassa että tilapalvelussa, joissa kummassakin ylitys on aineiden tarvikkeiden ja tavaroiden kuluryhmässä.

Valtuustoon nähden sitovan vesilaitoksen tulosityksikön toimintatuotot ovat toteutuneet 102,9 prosenttisesti ja toimintakulut 99,9 prosenttisesti.

Ympäristövaliokunnan ulkoiset toimintatuotot ovat toteutuneet 100,6 prosenttisesti ja toimintakulut 105,9 prosenttisesti. Toimintakulujen ylitys aiheutuu pääosin Lökkilammen alueen puhdistamisesta aiheutuneista kustannuksista, joita tulee myös kuluvalle vuodelle.

Elinympäristön kehittäminen

Yhdyskuntien kehittämisen linjauksissa kuvataan keskeisiä periaatteita, joiden pohjalta yhdyskuntia tulisi kehittää, jotta ne osaltaan tukisivat myös hyvinvoinnin edistämistä (Kuntaliitto).

Hyvä elinympäristö luo pohjan asukkaiden arjelle ja perustarpeiden tyydyttämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden asumiseen, palveluiden käyttämiseen, työssäkäyntiin, ulkoiluun, harrastuksiin, mutta myös lepoon ja yksityisyyteen. Laadukas elinympäristö on vetovoimainen niin asukkaille kuin yrittäjillekin. Terveellisyys, turvallisuus, esteettömyys ja viihtyisyys ovat elinympäristön tärkeitä ominaisuuksia joilla edistetään hyvinvointia. Elinympäristön kehittämisessä parhaat tulokset saavutetaan kuntalaisia kuunnellen kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristösuojelun ja ympäristöterveyden yhteistyöllä. (Kuntaliitto)

Toteutuneet toimenpiteet:

-Yleisiä leikkipaikkoja saneerattiin ja rakennettiin kesällä 2021. Toukokuussa valmistui uusi Hiirihaukankujan leikkikenttä Pennalan Uotilanrinteen uudelle asuinalueelle. Varsapuiston leikkikentän saneeraus aina kaupungin keskustassa valmistui kesäkuussa 2021.

-Keskusta-alueella kunnostettiin myös Lähdepuiston ympäristöä, rakentamalla mm. uusi kävelysilta sekä kunnostamalla lähdelammen hiekkaranta.

-Pennalan päiväkodin piha sai kesän aikana uudet leikkivälineet. Samoin Artjärvelle Vuorenmäen koululle ja uudelle päiväkodille hankittiin loppuvuonna 2021 uudet leikkivälineet piharemontin yhteydessä.

-Elokuussa valmistuneen Länsi-Orimattilan päiväkodin uusi piha-alue palvelee uuden päiväkodin tarpeita, mutta samalla myös iltakäytössä kaikkia Hengan asukkaita.

-Ympäristönsuojelun ja Niemenkylän-Tönnön Nuorisoseuran yhteistyönä toteutettiin 2021 harjoittelutyönä Tönnön ilmastopolku. Polulla hyödynnettiin ensimmäistä kertaa QR-koodeja.

Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu

Kaavoituksella mahdollistetaan hyvinvoinnin edistäminen muilla sektoreilla ja viihtyisä elinympäristö. Kaavoituksella voidaan ehkäistä esimerkiksi segregatiota ja muun eriarvoisuuden syntymistä. Elinympäristön terveellisyys, turvallisuus ja esteettömyys tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti

yhdyskuntien suunnittelussa, toteuttamisessa ja ylläpidossa. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu on tehokas ennaltaehkäisevä keino vaikuttaa ulkomelun torjuntaan, ilmanlaatuun asuinympäristössä ja talousveden raakavesilähteiden suojeluun. (Kuntaliitto)

Orimattilan kaupunginvaltuusto hyväksyi 9.12.2019 maankäytön strategisen suunnitelman, joka ohjaa alueiden käytön kehittämistä Orimattilassa. Pääpaino on täydennysrakentamisessa, olemassa olevien verkostojen hyödyntämisessä ja monipuolisen tonttivarannon turvaamisessa niin asukkaille, palveluille kuin yrityksillekin. Maankäyttöä ohjataan vuosittain päivitettävällä kaavoitusohjelmalla. Vuonna 2021 allekirjoitettiin maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen MAL-sopimus valtion ja Lahden kaupunkiseudun kuntien kesken. Orimattila on sopimuksen kautta mukana mm. Lahden kaupunkiseutusuunnitelman valmistelussa.

Liikenne, joukkoliikenne, katuverkkojen rakentaminen ja ylläpito

Hyvät liikenneyhteydet ja liikennepalvelujen toimivuus ovat perusedellytyksiä kuntien ja alueiden toiminnassa. Liikennejärjestelmän suunnittelussa käsitellään kaikki liikkumisen osa-alueet, otetaan huomioon kaikki eri väestöryhmät ja tarkastellaan avoimesti suunnitelmien vaikutuksia. Näin mahdollistetaan myös kuntalaisten oma hyvinvointia edistävä toiminta, kuten työmatkapyöräily. (Kuntaliitto)

Kasvavilla kaupunkiseuduilla tulee kehittää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä houkuttelevaksi niin, että voidaan turvata hyvä ilmanlaatu, liikennejärjestelmän toimivuus ja vastata ilmastotavoitteisiin. Vaihtoehtoisten käyttövoimien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttömahdollisuuksia tulee edistää. (Kuntaliitto)

Orimattilan viikkain väylä on VT 4, jolla liikkuu yli 24 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Päijät-Hämeessä jopa lähes puolet 1–2 km:n matkoista tehdään henkilöautolla. Päijät-Hämeessä noin 40 % asukkaista käyttää heijastinta ja 60 % pyöräilykypärää. Orimattilassa työmatkan keskipituus on 20 km. Työmatkoista 39 % on korkeintaan 5 km:n pituisia.

Orimattila oli mukana laatimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmaa, joka valmistui vuonna 2018. Orimattilan kaupungin sekä Kärkölan ja Hollolan lisäksi suunnitelmatyöhön osallistuivat Uudenmaan ELY-keskus, Liikenneturva sekä Hämeen poliisilaitos. Kuntien liikenneturvallisuustyön tavoitteena on vähentää liikenneonnettomuuksien määrää ja tehdä liikkumisesta turvallisempaa kaikille – kulkutavasta, iästä ja liikkumisajankohdasta riippumatta.

Turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmassa on esitetty yhteiset painopisteet liikenneturvallisuustyölle Etelä-Päijät-Hämeessä:

- Vastuullisen liikennekäyttäytymisen lisääminen
- Nuorten liikenneturvallisuuden parantaminen
- Iäkkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen
- Ylinopeuksien vähentäminen
- Liikkumisen ja liikenneturvallisuuden huomioon ottaminen uusien kiinteistöjen (koulut ym.) rakentamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa
- Rattijuopumuksen vähentäminen liikenteessä
- Radan ylittämisen turvallisuuden parantaminen (tasoristeykset ja muut ylitykset)

Etelä-Päijät-Hämeen yhteinen liikenneturvallisuusvisio kuuluu:

”Minä ja sinä olemme vastuussa turvallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.”

Orimattilassa liikenneturvallisuustyön koordinoinnista vastaa poikkihallinnollinen liikenneturvallisuusryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida ja kannustaa eri tahoja liikenneturvallisuustyöhön, tuoda liikenneturvallisuusasioita yhteiseen käsittelyyn, välittää tietoa liikenneturvallisuusaiheista sekä seurata kaupungin liikenneturvallisuustilanteen kehittymistä. Ryhmässä on mukana kaupungin, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin eri ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioiduiksi. Liikenneturvallisuusryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa ja se käsittelee niin liikenneympäristöön, liikennekasvatukseen ja viestintään kuin valvontaankin liittyviä asioita ja toimenpiteitä.

Liikenneturvallisuusryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa. Liikenneturvallisuusryhmän muodostavat kaupungin, viranomaisten ja sidosryhmien edustajat, jolloin eri ikä- ja liikkujaryhmät huomioidaan kattavasti. Liikenneturvallisuusryhmässä ovat edustettuina seuraavat tahot:

- Orimattilan kaupunki / Kaupunkikehitys- ja tekniset palvelut
- Orimattilan kaupunki / Hallinto
- Orimattilan kaupunki / Varhaiskasvatus
- Orimattilan kaupunki / Opetuspalvelut
- Orimattilan kaupunki / Nuorisopalvelut
- Orimattilan kaupunki / Koulukuljetukset
- Orimattilan kaupunki / Liikuntatoimi
- PHHYKY / Neuvola
- Nuorisovaltuusto
- Vanhus- ja vammaisneuvosto
- Päijät-Hämeen pelastuslaitos
- Uudenmaan ELY-keskus
- Hämeen poliisilaitos
- Liikenneturva

Esimerkkejä kaupungin liikenneturvallisuuden parantamisesta:

- Poistetaan kasvillisuutta liittymistä ja suojateiltä näkemien parantamiseksi.
- Tarkastellaan nopeusrajoituksia ja tarvittaessa alennetaan nopeusrajoituksia turvatomiksi koetuissa kohdissa.
- Lisätään heijastinvarsia suojatiemerkkeihin.
- Uusitaan tarvittaessa suojatiemerkkejä ja suojatiemaalauksia.

Toteutunut liikenneturvallisuustyö:

Vuonna 2021 liikenneturvallisuusryhmän kokoukset pidettiin kaupungintalolla 30.9.2021 ja 18.2.2021.

- Kaupungintalon edessä on jaettu ilmaiseksi heijastimia.
- ITE valotaidefestareilla marraskuussa oli mukana myös Liikenneturva.
- Taajamissa on ollut nopeusnäyttöjä kohteissa, joissa ajoneuvojen kulkunopeuksiin on ollut tarvetta kiinnittää huomiota.
- Vuonna 2021 valmistuneesta jalankulku- ja pyöräilyverkkoselvityksessä esiin tulleista kehittämiskohteista toteutettiin mm. Erkontien sillalle oma pyöräkaista.
- Vuonna 2021 laadittiin Pennalan liikenneturvallisuusselvitys, jossa selvitettiin mm. Pennalan koulun saattoliikenteen ja koulureittien turvallisuutta.

- Rakennettiin hidaste Arolantielle.
- Saneerattiin ja rakennettiin katuvalaistusta mm. Lintulassa Rastaankaaren alueella sekä Muuraintien ja Kuusamatien ympäristössä.
- Lintulantien kevytsaneerauksessa huomioitiin liikenneturvallisuuspalautteet ja toteutettiin uuden tieliikennelain mukainen liikennemerkkiiuudistus, jonka pohjata tehtiin periaatemuutos kokoojateiden pyöräväylien etuajo-oikeuden osalta.

Hyvät liikenneyhteydet ja liikennepalvelujen toimivuus ovat perusedellytyksiä kuntien ja alueiden toiminnassa. Liikennejärjestelmän suunnittelussa käsitellään kaikki liikkumisen osa-alueet, otetaan huomioon kaikki eri väestöryhmät ja tarkastellaan avoimesti suunnitelmien vaikutuksia. Näin mahdollistetaan myös kuntalaisten oma hyvinvointia edistävä toiminta, kuten työmatkapyöräily. (Kuntaliitto)

Kasvavilla kaupunkiseuduilla tulee kehittää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä houkuttelevaksi niin, että voidaan turvata hyvä ilmanlaatu, liikennejärjestelmän toimivuus ja vastata ilmastotavoitteisiin. Vaihtoehtoisten käyttövoimien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttömahdollisuuksia tulee edistää.

Orimattilassa on voimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen liikkumisen suunnitelma (2018). Sen mukainen visio kuuluu: "Minä ja sinä olemme vastuussa turallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.". Orimattilan vilkkaain väylä on vt 4, jolla liikkuu yli 24 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Päijät-Hämeessä jopa lähes puolet 1–2 km:n matkoista tehdään henkilöautolla. Päijät-Hämeessä noin 40 % asukkaista käyttää heijastinta ja 60 % pyöräilykypärää. Orimattilassa työmatkan keskipituus on 20 km. Työmatkoista 39 % on korkeintaan 5 km:n pituisia.

Liikenneturvallisuusryhmän sijaan esimerkiksi kunnan johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä tai viisaan liikkumisen ryhmä voi käsitellä turvallisen ja viisaan liikkumisen edistämiseen liittyviä asioita. Ryhmä seuraa ja organisoii oman kunnan alueella tehtävää liikenneturvallisuustyötä ja liikkumisen ohjauksen työtä. Liikenneturvallisuustyö koskee kaikkia kuntalaisia, joten ryhmän kokoonpanon pitää olla monipuolinen. Ryhmän puheenjohtajalla, ryhmään kuuluvilla hallintokuntien edustajilla ja ryhmän sihteerillä on kaikilla omat tehtävänsä.

Orimattilassa liikenneturvallisuustyön koordinoinnista vastaa poikkihallinnollinen liikenneturvallisuusryhmä, jonka tehtävänä on koordinoia ja kannustaa eri tahoja liikenneturvallisuustyöhön, tuoda liikenneturvallisuusasioita yhteiseen käsittelyyn, välittää tietoa liikenneturvallisuusaiheista sekä seurata kaupungin liikenneturvallisuustilanteen kehittymistä. Ryhmässä on mukana kaupungin, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin eri ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioiduiksi. Liikenneturvallisuusryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa ja se käsittelee niin liikenneympäristöön, liikennekasvatukseen ja viestintään kuin valvontaankin liittyviä asioita ja toimenpiteitä. Vuonna 2021 liikenneturvallisuusryhmän kokoukset pidettiin Teams-kokouksina 18.2. (osallistujia 8) ja 30.9. (osallistujia 12).

Työryhmään kuuluvat (kokoonpano 02/2022):

Kari Setälä, Suvi Lehtoranta ja Ari-Pekka Rajaranta (kaupunkikehitys- ja tekniset palvelut), Kati Hostikka (varhaiskasvatus), Tuomo Karjalainen (opetuspalvelut), Jarno Ovaska (nuorisopalvelut), Mika Silvennoinen (koulukuljetukset), Aku Laaksonen (liikuntapalvelut), Kristiina Hämäläinen (hyvinvointitoimiala), Veera Clewer (PHHYKY; Neuvola), Ninni Dahlström (nuorisovaltuusto), Markku Viljanen (vanhus- ja vammaisneuvosto), Juhamatti Listala (Päijät-Hämeen pelastuslaitos), Jouni Takala (Hämeen poliisilaitos),

Annika Sarkkola ja Miikko Santala (ELY-keskus), Ari-Pekka Lattu (Liikenneturva) ja Terhi Svenns (Ramboll; liikenneturvallisuuksuuskordinaattori).

Esimerkkejä toteutuneesta liikenneturvallisuuksuustyöstä vuonna 2021:

- Liikenneturvan Filla&Rilla-pyöräilytapahtuma Pennalan koululla
- Liikenneturvallisuuksupajat Virenojan koululla
- Liikenneturvallisuuksuden teemailta Päijät-Hämeen uusille kuntapäätäjille, mukana Orimattilan kaupungin edustajan puheenvuoro
- Liukuesteiden jako ikäihmisille
- Liikenneturvallisuuksuasioden käsittely vanhus- ja vammaisneuvostossa, vierailijana Liikenneturva
- Heijastimien jakaminen kaupungintalon edessä
- ELY-keskuksun nopeusnäyttötaulut maantieverkolla ja kaupungin näyttö katuverkolla, liikenneturvallisuuksuryhmältä ehdotuksia sijoituspaikoista
- Hidasteen rakentaminen Arolantielle
- Vuonna 2021 valmistuneesta jalankulku- ja pyöräilyverkkoselvityksessä esiin tulleista kehittämiskohteista toteutettiin mm. Erkontien sillalle oma pyöräkaista.
- Pennalan liikenneturvallisuuksuselvitys, jossa selvitettiin mm. Pennalan koulun saattoliikenteen ja koulureittien turvallisuuksutta.

Vesihuolto

Juomavesidirektiivin kansallinen täytäntöönpano etenee sosiaali- ja terveysministeriön johdolla. Juomavesidirektiivin keskeisenä ajatuksena on talousveden laadun turvaaminen raakaveden laatuun vaikuttavien tekijöiden ja talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjun riskinarvioinnin ja riskienhallinnan keinoin. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon myötä laitoksille on tulossa mm. raportointivelvollisuus vuotovesien määrästä ja tiedottamisvelvollisuus talousvesihuollon tehokkuudesta ja toimivuudesta. Raakavesilähteiden suojeluun sekä verkostojen ja laitosten kuntoon tuleekin jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Orimattilan vedentuotantokäytössä olevat pohjavesialueet sijaitsevat suurelta osin asumis- ja/tai teollisuuskeskittymien kohdalla, mikä lisää pohjavesien pilaantumisriskiä. Vedenhankintaan liittyviä riskejä pyritään tulevaisuudessa pienentämään Viiskivenharjun vedenottamon käyttöönnotolla. Viiskivenharjun hanke on edennyt aikataulun mukaisesti ja rakennussuunnitelmat ovat valmiita. Hankkeen varsinainen toteutus on tarkoitus aloittaa vuoden 2022 aikana.

Vääräkosken jätevedenpuhdistamon toimintaa on tehostettu polymeerilaitteisto ja tulopumppaamon väljän ja hiekanerotuksen uusinnalla. Viime vuosina tehtyjen toimenpiteiden seurauksena puhdistamon toiminta on saatu vakiinnutettua hyvälle tasolle.

Orimattilan Veden lisäksi alueella toimii useita vesiosuuskuntia, jotka omalta osaltaan pitävät kylät asuttuina ja elinvoimaisina huolehtimalla keskitetysti vesihuollon turvaamisesta. Ympäristönsuojelu tukee yhdessä terveydensuojeluviranomaisen kanssa vesiosuuskuntien riskienhallintaa säännöllisillä yhteistapaamisilla. Lisäksi ympäristönsuojelu on edistänyt vesiosuuskuntien yhteishankkeita ja -koulutuksia.

Ympäristön tila

Ympäristönsuojelun yksi keskeinen tavoite on ympäristön hyvä tila. Tällöin kiinteistökohtaiset kaivovedet säilyvät juomakelpoisina ja tärkeät pohjavesialueet ovat käytettävissä yhdyskunnan vedenottoon. Järvet ja joet ovat uimakelpoisia ja kalaisia. Asuinympäristömme on viihtyisä ja hengitysilmamme hyvää. Alueen riistakanta voi hyvin. Lisäksi myös luonto ympärillämme on monimuotoista ja kestää paremmin siihen kohdistuvat häiriötilanteet.

Pintavedet

Porvoonjoen Virenojan Myllynkulman vedenlaadun jatkuvatoiminen mittauspisteen määräaikainen toiminta päättyi. Laitetta ylläpiti Lahden kaupunki. Palojoella vastaavanlaista ei ole ollut ollenkaan käytössä.

Porvoonjoen ja Palojoen varsien jätevedenpuhdistamoiden veloitettarkkailut julkaistaan erillisinä raportteina. Nämä sisältävät myös kalatarkkailun. Hämeen ELY-keskus seuraa Orimattilan isompien järvien tilaa oman erillisen seurantaohjelman kautta.

Orimattilan ympäristönsuojelun voimavarat riittävät pintavesien osalta viiden vuoden rotaatiomallilla toteutettavaan laajaan pintavesitarkkailuun. Pintavesitarkkailu toteutettiin kesällä 2021. Tutkimustulokset julkaistaan kaupungin omilla nettisivuilla: www.orimattila.fi/palvelut/luonto-ja-ymparisto/ympariston-tila/vedet. Nämä tutkimustulokset antavat uutta tietoa järviemme nykytilasta ja ovat mahdollistaneet pientenkin järviemme karkean luokittelun.

Orimattilassa vesienhoitoa on toteutettu mm. rakentamalla laskeutusaltaan, kosteikkoja, pohjakynnyksiä, poistamalla lietettä, ennallistamalla virtavesiä, jättämällä vesistöjen varsille suojavyöhykkeitä ja tekemällä hoitokalastuksia. Toimenpiteiden vaikuttavuutta ympäristönsuojelu valvoo vesinäyttein. Esimerkiksi Mallusjärveen laskevien ojien kolmen laskeutusaltaan toimivuutta seurataan vuosittain vesinäyttein.

Jätehuolto

Kuntien ja niiden jätelaitosten järjestämässä jätehuollossa panostetaan uudelleenkäytön ja korkealaatuisen materiaalikierrätyksen edistämiseen yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa. Toimivilla jätehuoltoratkaisuilla varmistetaan viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä tuetaan kiertotaloutta. (Kuntaliitto).

Ympäristönsuojelu valvoo ja luvittaa jätehuoltoon liittyviä toimintoja. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymistä sekä puuttuu roskaamiseen. Roskaamisen vähentäminen edistää ihmisten turvallisuuden tunnetta.

Vuonna 2021 Orimattilan kaupunki joutui toissijaisesti vastaamaan konkurssiin menneen Virenojan entisen tiilitehtaan lämmitysöljysäiliöbunkkerin öljyvahingoista purkamalla öljyiset rakenteet ja poistamalla bunkkeriin valunut raskas polttoöljy sekä bunkkerin ympärillä ollut pilaantunut maa. Näillä toimenpiteillä pienennettiin luokitellulla Virenojan pohjavesialueella ja Virenojan lammikoiden rannalla ympäristön laajempaa pilaantumista.

Energiantuotanto ja –käyttö

Energiantuotanto ylläpitää hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palveluita ja mahdollistaa nykymuotoisen arjen, asumisen ja elämisen kaikessa monimuotisuudessaan. Kaukolämpö, lämmön ja sähkön yhteistuotanto sekä kaukojäähdytys ovat energiatehokkaita ja paikallisen ilmanlaadun kannalta hyviä tapoja tuottaa ja jakaa energiaa tiiviissä taajamissa. Uusiutuvalla energialla tuotettuna ne ovat myös ilmastoystävällisiä.

Palveluiden järjestäjinä ja omassa energiankäytössään sekä energiaratkaisuissaan kuntien tulee toimia edelläkävijöinä säästämällä myös omissa energiamenoissaan. (Kuntaliitto)

Orimattilan ilmasto-ohjelma edellyttää jatkossa uusiutuvien energiamuotojen laajempaa käyttöönottoa. Kaupunki on sitoutunut KETS-sopimukseen ja Hinku tavoitteeseen.

Paikallisena ympäristönsuojeluviranomaisena ympäristönsuojelu myös valvoo ja luvittaa energiantuotantoa Orimattilassa. Valvontaa ei tehdä pelkästään ilmapäästöjen osalta vaan myös tuhkan ja raaka-aineen osalta. Maalämmön osalta valvonta kohdistuu pohjaveden suojeluun. Tuulienergian osalta ympäristönsuojelu on kiinnostunut myös maisemasta ja naapuruussuhdelain mukaisista asioista. Aurinkoenergian osalta mietitään riskienhallintaa paloturvallisuustilanteissa. Öljysäiliöiden riskienhallinta on huomioitu ympäristönsuojelumääräyksissä. Akuuteissa vahinkotilanteissa ja rakentamisen yhteydessä esille tulleissa öljyllä pilaantuneissa maissa ympäristönsuojelun tehtävänä on selvittää vahingon syytä ja laajuutta sekä edistää toimenpiteitä vahingon poistamiseksi yhdessä pilaajan, maanomistajan ja eri viranomaisten kanssa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan painopistealueita ovat rakennusten turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisä ympäristö. Rakennushankkeissa tulee huolehtia siitä, että rakennuksen sekä rakennuspaikan piha- ja oleskelualueiden meluallistus ei vaaranna terveyttä, lepoa tai työntekoa. Rakennettu ympäristö on pidettävä rakennusluvan mukaisessa käytössä ja siistissä kunnossa. Neuvonnalla ja ohjeistuksella voidaan ohjata viihtyisämpään elinympäristöön kuin mitä pelkästään tekniset ja lakisääteiset vaatimukset edellyttävät. (Kuntaliitto)

Rakennusvalvonta on ottanut käyttöönsä sähköisen lupapalvelukäytännön, mikä mahdollistaa asiakaspalvelun asiakkaan sijainnista riippumatta.

Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen

Rakennetun ympäristön suunnittelussa ja ylläpidossa tulee ottaa huomioon terveysvaikutukset. Eheän yhdyskuntarakenteen sisälle varataan ihmisen terveyttä ja luonnon monimuotoisuutta tukevaa ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen tarvittavaa viherrakennetta. Hyvinvoiva luonto tukee kuntia niiden työssä paremman elinympäristön luomiseksi. Sisäilman ongelmien ratkaisemiseksi luoduilla rakenteilla ja toimintatavoilla parannetaan päiväkotien, koulujen ja työpaikkojen terveellisyyttä ja turvallisuutta. (Kuntaliitto)

Orimattila on saanut omat ympäristönsuojelumääräykset ja oman ilmasto-ohjelman, jotka edistävät omalta osaltaan ympäristönsuojelua Orimattilassa. Orimattilan luontopolut ja uusi Tönnön ilmastopolku tuovat kuntalaisille luonnon helposti lähestyttäväksi. Erilaisilla edistämishankkeilla Orimattilassa on pystytty hoitamaan vesistöjä ja kunnostamaan alueita. Jotkut hankkeet ovat keskittyneet yritysten ympäristöasioiden edistämiseen ja toiset taas puhtaasti ympäristökasvatuksellisiin asioihin. Kerran viidessä vuodessa ympäristönsuojelu selvittää näyttein Orimattilan pintavesien nykytilan.

Ympäristönsuojelun yksi keskeinen tavoite on estää ympäristön pilaantuminen. Tällöin kiinteistökohtaiset kaivovedet säilyvät juomakelpoisina ja luokitellut pohjavesialueet ovat käytettävissä yhdyskuntien vedenottoon. Ympäristönsuojelu edistää omilla lupa/valvontatoimillaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmien

toimivuutta. Onnettomuustapauksissa ja pilaantuneita maita löydettyä ympäristönsuojelu valvoo torjuntatoimien asianmukaisuuden.

Ympäristönsuojelu tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten vesiosuuskuntien ja Orimattilan vesilaitoksen kanssa vesihuollon turvaamiseksi ja riskienhallinnassa.

Pohjavesi

Orimattilassa on oma pohjavesiensuojelusuunnitelma, jota pyritään pitämään ajan tasalla päivittämällä. Vuosina 2020-2021 ympäristönsuojelu selvittää Orimattilan Ämmäntöyrään pohjavesialueen geologista rakennetta. Selvitystyö tehdään Geologian tutkimuskeskuksen, Orimattilan Veden ja Hämeen ELY-keskuksen kanssa yhteistyönä. Maastokartoitukset ja havaintoputkien asennukset tehtiin lokamarraskuussa 2020. Helmi-maaliskuussa 2021 tehtiin painovoimamittaukset. Loppuraportti valmistui toukokuussa 2021.

Hydrogeologisen rakenneselvityksen, painovoimamittausten ja maaperäkairausten avulla hankitaan uutta tietoa tutkimusalueen pohjaveden virtaussuunnista ja virtausta ohjaavista kalliokynnyksistä, pohjaveden korkeustasoista sekä maaperän kerrosrakenteista. Tutkimuksella saatava tieto palvelee pohjavesien suojelua, maankäytön suunnittelua, vedenhankinnan turvaamista sekä pohjavesien seurantaa. Uusi tieto auttaa meitä myös onnettomuustilanteissa tarvittavien toimenpiteiden suorittamisessa ja ennakoimisessa.

Sinileväseuranta

Ympäristönsuojelu osallistuu vuosittain valtakunnalliseen leväseurantaan yhteistyössä Hämeen ELY-keskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Kesäkuun alusta syyskuun loppuun käydään kerran viikossa havainnoimassa levätilanne Mallusjärvellä ja Villikkalanjärvellä. Lisäksi käydään tarvittaessa Pyhäjärvellä ja Kylänjärvellä. Viikoittainen levätilanne julkaistaan www.jarviwiki.fi sivustolla.

Kasvihuonepäästöt

Orimattilan oman ilmasto-ohjelma edellyttää jatkuvaa kasvihuonepäästöjen seurantaa. Ympäristönsuojelu ostaa tämän palvelun ulkopuoliselta toimijalta. Orimattilan kasvihuonepäästötilannetta voi itse käydä seuraamassa viikoittain osoitteessa www.co2.fi

Vuosiraportti edellisiltä vuosilta julkaistaan Orimattilan kaupungin omilla nettisivuilla www.orimattila.fi

Poikkeusolojen varautuminen

Kaupunki varautuu valmiussuunnitelmin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Vuonna 2019 aikana on valmisteltu valmiussuunnitelman yleistä osaa, sivistys- ja hyvinvointitoimialan valmiussuunnitelmaa, ruokahuollon valmiussuunnitelmaa sekä kriisiviestintäohjeistusta. Ympäristönsuojelu on varautumisessa mukana esimerkiksi osallistumalla järjestettäviin harjoituksiin.

Kaupunki varautuu valmiussuunnitelmin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Kaupunki pääsi testaamaan varautumistaan käytännössä, kun koronasta johtuen siirryttiin koko valtakunnassa poikkeusoloihin. Varautumissuunnitelmia päivitetään vastaamaan koronasta saatuja kokemuksia ja oppeja.

Ympäristönsuojelu on varautumisessa mukana esimerkiksi ennakoimalla ja seuraamalla ilmastonmuutoksesta mahdollisesti aiheutuvia tilanteita (esim. hulevedet, kuivuus, myrskyt, vieraslajit) ja osallistumalla maakunnallisesti tai kuntakohtaisesti järjestettäviin harjoituksiin. Vuonna 2021 järjestettiin useamman maakunnan yhteinen harjoitus.

Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Turvallisuudessa on paljolti kyse koetusta turvallisuuden tunteesta. Pelkästään reagoivien toimenpiteiden sijaan kuntien varautumista kehitetään enemmän ennakoivaan ja ehkäisevään suuntaan. Tällöin uhkia tunnistetaan ja arvioidaan sekä uhkien toteutumista pyritään estämään tai niiden vaikutuksia vähentämään jo ennalta. Kuntaorganisaation ja eri turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön jatkuminen turvataan ja sitä kehitetään. (Kuntaliitto).

Turvallisuudessa on paljolti kyse koetusta turvallisuuden tunteesta. Pelkästään reagoivien toimenpiteiden sijaan kuntien varautumista kehitetään enemmän ennakoivaan ja ehkäisevään suuntaan. Tällöin uhkia tunnistetaan ja arvioidaan sekä uhkien toteutumista pyritään estämään tai niiden vaikutuksia vähentämään jo ennalta. Kuntaorganisaation ja eri turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön jatkuminen turvataan ja sitä kehitetään. (Kuntaliitto).

Kaupunki on osana valmiussuunnittelua laatinut uhka-arvioita. Uhka-arviot perustuvat riskien todennäköisyyteen ja niiden vakavuuteen.

Turvallisuuden edistämistä on tehty systemaattisella katuvalaistuksen lisäämisellä ja kunnossapitamisellä sekä erilaisilla liikenneturvallisuustoimenpiteillä. Turvallisuuteen vaikuttaa myös ilkeiltä puuttuminen ja ilkeiltä johtuvien vahinkojen nopea korjaaminen.

Roskaamisen ehkäiseminen lisää kuntalaisten turvallisuuden tunnetta.

Meluntorjunta

Meluntorjunta on usein koettu turvallisuutta edistävänä toimena ympäristönsuojelussa. Ympäristönsuojelu edistää meluntorjuntaa käytettävissä olevan ympäristölainsäädännön puitteissa erilaisissa lupa/ilmoitus/rekisteröintimenettelyissä sekä suunnitelmallisella valvonnalla. Lisäksi pyritään puuttumaan yksittäisiin akuutteihin tilanteisiin yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen torjunta (ympäristötoimi)

Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat ja aika) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävä kehitystä edistävällä tavalla. Resurssiviisautta voidaan edistää kiertotalouden, materiaalien elinkaarihallinnan, energia- ja materiaalihokkuuden ja uusiutuviin energiamuotoihin siirtymisen kautta. (Kuntaliitto)

Lasten ja varhaisnuorten ympäristökasvatus on edistänyt omalta osaltaan asukkaiden hyvinvointia Orimattilassa.

Ikäihmisten hyvinvointia edistävät kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka mahdollistavat heidän asua mahdollisimman pitkään omassa kodissaan. Ympäristönsuojeluviranomainen on pyrkinyt tukemaan turvallista ja viihtyisää asumista omalla lakisääteisellä lupa- ja valvontatoiminnallaan mm. asiallisen jätehuollon ja vesihuollon osalta. Lisäksi ympäristönsuojelu on edistänyt alueiden virkistyskäyttöä, jolloin ikäihmisille on tarjoutunut mahdollisuus virkistäytyä mahdollisimman lähellä asuntoaan.

Orimattilan ilmasto-ohjelman yhtenä tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä. Se on tukenut koulujen ylijäämäruuan tarjoamista ikäihmisille, se on kuitenkin ollut tauolla koronan vuoksi. Ruuan laatuun ympäristönsuojelu on vaikuttanut omalla lupa- ja valvontatoimellaan torjunta-aineiden käytön, lannoituksen yms. osalta. Orimattila lähti mukaan maakunnalliseen ilmastokumppanuushankkeeseen. Siinä eri alojen yritykset asettavat itselleen ilmastotavoitteita, joiden toteutumista seurataan. Hankkeen aikana ilmastokumppanit saavat tekojensa kautta positiivista näkyvyyttä markkinoilla. Ensimmäisessä vaiheessa mukaan lähti 3 yrittäjää Orimattilasta.

Onnistumisia kaupunkikehitys- ja teknisellä toimialalla

Kaupunkikehitys- ja tekninen toimiala toteutti palvelutoimintaa lähes normaalisti koronan aiheuttamista rajoitteista huolimatta. Koronasta aiheutui lisätehtäviä, joita hoidettiin omien töiden ohessa. Etätöiden runsaudesta huolimatta palvelun laatu pystyttiin pitämään korkealla tasolla. Henkilöstön vaihtuvuus aiheutti ajoittain henkilöstössä merkittävästi lisääntyntä työkuormaa. Henkilöresurssien vaje kokonaisuudessaan aiheuttaa haasteita henkilöstön työhyvinvoinnille.

5.4. Hyvinvointitoimiala

Liikuntatoimi

Kunnat ovat merkittäviä liikuntapalvelujen tuottajia ja toimintaedellytysten luojia. Kunta järjestää eri ikäisille asukkailleen terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa monin tavoin, kuten tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikunta on kunnan peruspalvelu ja tärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. (Kuntaliitto)

Koronaviruspandemian vaikutukset heijastuivat liikuntapalveluiden toimintaan koko vuoden. Liikuntatilojen käyttöä rajoitettiin, suljettiin ja taas avattiin useamman kerran vuoden aikana. Alkuvuosi 2021 oli runsasluminen ja kuntalaisille pystyttiin sisäliikuntatilojen sulun vastapainona tarjoamaan hyvät olosuhteet talviliikunnalle kuten hiihdolle ja luistelulle. Liikuntapaikkarakentamisen suhteen oli vilkasta. Pennalan lähiliikuntapaikka valmistui lokakuussa ja Tönnön ulkoilureitin työt aloitettiin loppuvuodesta puun kaadoilla. Lisäksi uuden uimahallin rakentaminen oli läpi vuoden täydessä vauhdissa.

Liikuntapalvelut siirtyivät elokuun alusta hyvinvointitoimialalle. Samaan aikaan liikuntapalveluissa aloitti uusi vakituinen liikunnanohjaaja sekä vs. liikunta- ja vapaa-aikapäällikkö. Kaupungin liikuntaryhmät päästiin aloittamaan syksyllä ja vietyä läpi juuri ennen uusia koronarajoituksia. Liikuntapalveluiden organisoimana toteutettiin yhteensä 14 eri liikuntaryhmää, jotka kokoontuivat viikoittain. Lisäksi lapsia ja nuoria liikuttavaa yhteistyötä tehtiin mm. nuorisopalveluiden kanssa sekä opetuspalveluiden kanssa 1-2 luokkien uimaopetusten saralla. Yhteistyötä liikuntaseurojen kanssa toteutettiin mm. järjestämällä toimijat yhteen kokoava seurafoorumi lokakuussa.

Kaiken kaikkiaan vuosi 2021 oli liikuntapalveluissa koronaviruksen, toimialamuutoksen sekä henkilöstömuutosten myötä vaiherikas. Muutosten vaikutukset ja toimintatapojen uudistukset vievät oman aikansa. Uuden uimahallin ja kuntosalin avaamisen valmistelut aloitettiin toden teolla vuoden loppupuoliskolla ja näiden tilojen onnistunut käyttöönotto tulee olemaan vuoden 2022 suurin ponnistus.

Maahanmuuttajatyö

- Tavoitteena on kotouttaminen ja kotoutuminen
- Kotouttamiseen liittyy lakien ja tapojen oppimista, sosiaalisten suhteiden luomista ja vahvistamista
- Onnistunut kotouttaminen kiinnittää ihmisen uuteen kotimaahansa ja on kaksisuuntaista

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

ELY-keskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston, Kansaneläkelaitoksen ja muiden kunnan alueella toimivien viranomaisten on kunnan aloitteesta osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan. Paikalliset maahanmuuttaja, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua em. prosesseihin. Kaupungin maahanmuuttotyössä kiintiöpakolaisten kotouttamisessa on vapaaehtoisten rooli keskeinen arjen tuessa.

Orimattilan kotouttamisohjelmaksi on hyväksytty vuoden 2021 alussa voimaan tullut Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma kaupunginvaltuustossa. Kotoutumislain 41 §:n mukaan kunta voi tehdä ELY-keskuksen kanssa sopimuksen lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Lain 44 §:n mukaan kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen ELY-keskuksen kanssa. ELY-keskus ja kunta yhdessä arvioivat vuosittain kuntaan osoitettavien ja sijoittuvien henkilöiden määrät, henkilöiden kuntaan muuton alkuvaiheen palveluihin, asumiseen sekä muihin kotouttamis- ja peruspalveluiden käyttöön kohdistuvat tarpeet.

Orimattilan kaupunki on sitoutunut vastaanottamaan 20 kiintiöpakolaista vuodessa. Tähän mennessä koko Hämeen alueelle on ohjattu vain noin 60 kiintiöpakolaista vuodessa, joten sopimuksen mukainen määrä ei ole toteutunut. Kuntaan tulevien kiintiöpakolaisten määrään on kuitenkin oletettavissa kasvua Suomen nostettua koko maan kiintiöpakolaismäärää vuoden 2022 alussa. Vuonna 2021 Orimattilaan tuli 5 kiintiöpakolaista ja syntyi yksi vauva. Maahanmuuttajataustaisia asukkaita vuonna 2021 Orimattilassa oli noin 3 prosenttia väestöstä.

Marianna Kemppi aloitti työssään kolmen kunnan yhteisenä maahanmuuttokoordinaattorina syksyllä 2020. Hollolan, Heinolan ja Orimattilan maahanmuuttotyön yhteinen resurssi osoitti olevansa hyvin toimiva. Kuntayhteistyön avulla maahanmuuttotyötä on pystytty kehittämään yhdenmukaisempaan suuntaan ja saatu luotua vahvat osaamisen verkostot kuntien välille (myös Lahden verkosto on aktiivisesti mukana). Yhteistyötä tehdään erityisesti PHHYKY:n sosiaali- ja terveystoimen, TE-toimiston ja Hämeen ELY-keskuksen, Migrin, DVV:n, Kelan ja muiden viranomaisten kesken, sekä kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Orimattilan maahanmuuttotyö on edustettuna useassa eri verkostossa; koko maan, maakunnan sekä kunnan tasolla. Tämän lisäksi toimii Hollolan ja Orimattilan kuntien yhteinen maahanmuuttoverkosto, joka on laaja-alainen eri sidosryhmät kokoava yhteistyöryhmä.

Maahanmuuttajatyön ytimessä ja tavoitteena on onnistunut kotoutuminen eli maahan muuttaneen hyvä olo ja osallisuuden tunne uudessa kotimaassa. Erytisen tärkeänä pidetään kaksisuuntaista kotoutumista, jossa maahanmuuttaja kotiutuu uuteen kotimaahansa, kun samalla yhteiskunta ympärillä muuttuu uuden henkilön liittyessä paikallisiin yhteisöihin ja luoden uusia yhteisöjä. Hyvien väestösuhteiden edistäminen eri väestöryhmien välisen vuoropuhelun kautta on kotouttamistyön keskiössä. Parhaimmillaan maahanmuuttajatyö on pyrkimistä siihen, että Suomeen muualta muuttaneet ovat yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä ja mukana tavallisina ihmisinä yhteiskunnan ja yhdistyksen toiminnassa osallistujina, kehittäjinä, vapaaehtoisina, vastuuhenkilöinä ja päättäjinä. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on, että maahanmuuttaneet nähtäisiin yhdenvertaisina kuntalaisina ja ennen kaikkea ihmisinä. Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluvat mm. eri maista tulevat kiintiöpakolaiset, turvapaikanhakijat, ulkomaalaiset opiskelijat, työn perässä muualta muuttaneet ja heidän perheensä. (Kuntaliitto). Taustasta huolimatta jokaisella on omat, yksilölliset tarpeensa ja lahjakkuutensa.

Orimattilassa maahanmuuttokoordinaattorin työn kohderyhmänä ovat erityisesti juuri maahan saapuneet kiintiöpakolaiset, joiden kanssa työ keskittyy lähinnä uuden kotimaan arjen asioiden sekä viranomaisasioiden hoitoon. Tämän lisäksi kuka tahansa maahanmuuttanut tai maahanmuuttoasioista kiinnostunut henkilö voi saada tukea ja ohjausta. Tärkeä osa maahanmuuttokoordinaattorin työtä on vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja koordinointi, ja vapaaehtoisten joukko kokoontuu koordinaattorin johdolla pari kuukauden välein. Vapaaehtoiset edustavat viittä eri paikallisyhteisöä (Ev.lut.srk, Helluntai Srk., Martat, MLL ja SPR), ja aktiivisia toimijoita on noin 15 henkilöä. Käytännössä vapaaehtoistyö on esimerkiksi Suomen kielen kursseja, arjen asioissa auttamista ja neuvontaa sekä yhteistyökumppanina toimimista suhteessa eri viranomaisiin ja kaupungin toimialoihin. Lisäksi Orimattila kuuluu alueelliseen integraatiopiste Alipiin, joka tarjoaa maksutonta neuvontaa niin maahanmuuttajille kuin viranomaisillekin.

Valitettavasti korona aiheutti paljon lisähaasteita työhön; erityisesti suunniteltuja tapahtumia tai tapaamisia on jouduttu perumaan. Suunnitteilla yhdessä Orimattilan TE-palvelujen kanssa oli esimerkiksi *Työnhaun asiointipäivä*, jossa maahanmuuttaneet olisi erityisesti otettu huomioon. Tätä ei kuitenkaan pystytty koronatilanteen vuoksi toteuttamaan. Tavoitteena on järjestää sama tai vastaava tapahtuma ensi vuonna ja muutenkin tiivistää maahanmuuttokoordinaattorin ja elinkeinotoimen yhteistyötä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

keskeisiä toimia:

kevät 2021:

- järjestöjen hyvinvointityö –kysely
- nuorten ehkäisevän työn suunnitelman ja ”kun huoli herää” - ohjeen laatiminen
- virtuaaliluennot vanhemmille ehkäisevästä työstä
- osallistuminen koulujen ehkäisevä työ- ja yhdessä mielessä- sekä tiedolla johtamisen hankkeisiin
- työpajojen päihdeohjeen laatimien
- maakunnallisen maahanmuutto-ohjelman työstämiseen osallistuminen
- Orimattilan suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi
- Hyte- ja Pete Orimattila –ryhmien kokoonpanojen tarkistaminen

Syksy 2021:

- uuden toimialan käynnistys
- työsuojeluohjeiden päivityksen aloittaminen
- osallistuminen alueellisten suunnitelmien työstöön
- uudistetun vanhus- ja vammaisneuvoston toiminnan käynnistys
- veteraanien kesä- ja jouluruokailu
- kuntotestaustapahtuma
- Poliisijohdon tapaaminen
- villasukkatempaus Marttojen kanssa
- laajan hyvinvointisuunnitelman työstön käynnistyminen

6. KAUPUNKISTRATEGIAN PAINOPISTEET

Kuntastrategia toimii valtuuston lakisääteisenä ohjausvälineenä, sisältäen kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi strategiassa tulee ottaa huomioon muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet. Orimattilan strategian mukaan Orimattila on:

ONNISTUVA - Vetovoima ja kasvu

Orimattila on 50 vetovoimaisimman kunnan joukossa vuoteen 2025 mennessä.

ONNELLINEN - Yhteisöllisyys ja osallistuminen

Kaikkien yhteinen Orimattila on asukkaidensa yhteisö.

OIVALTAVA - Toimintojen kehittäminen

Orimattila on hyvinvoinnin ja elinvoiman mallikunta sekä edelläkävijä palveluiden uudistamisessa.

Orimattilan arvoja ovat:

Avoimuus ja rohkeus

Ihmisen ja ympäristön hyvinvointi

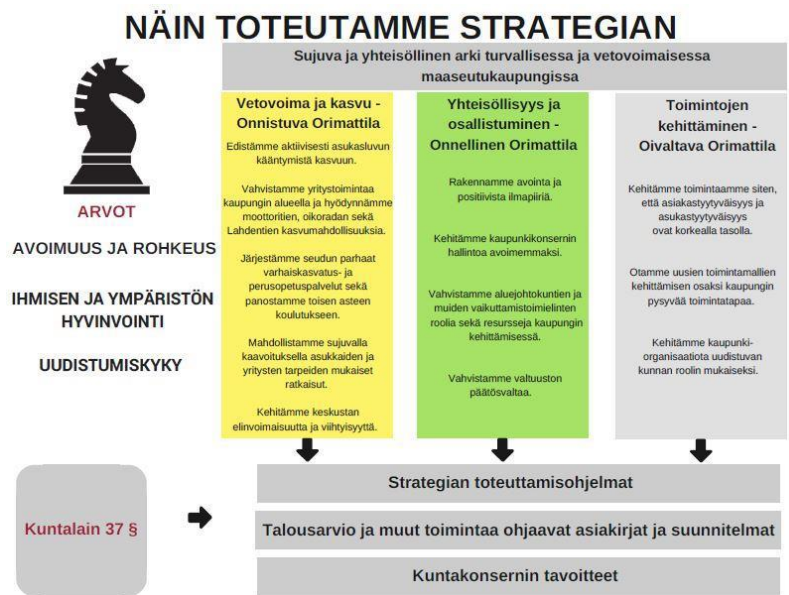
Uudistumiskyky

Orimattilan strategia 2018 - 2021 SWOT - analyysistä nousevat asiat:

Orimattilan vahvuuksina nähdään mm. hyvä sijainti pääkaupunkiseudun ja maakuntakeskuksen läheisyydessä, rauhallinen ja turvallinen asuinpaikka, toimivat peruspalvelut ja sujuva arki sekä aktiivinen järjestö- ja seuratoiminta. Vahvuutena ovat myös päätöksenteon joustavuus, taitava taloudenpito sekä vahva yhteishenki paikallisten yrittäjien keskuudessa.

Heikkoutena nousevat esiin mm. hajanainen kaupunkirakenne, seudullisen yhteistyön haasteet sekä kehittämishankkeiden resurssipula. Heikkoutena nähdään myös maan keskiarvoa alempi tulo- ja koulutustaso sekä kuntalaisten rajallinen osallistuminen. Väestön ikääntyminen ja nuorten syrjäytyminen tuovat myös haasteita. Ulkoisina mahdollisuuksina nähdään mm. kaupungin sijainti kasvukeskusten lähellä, hyvät liikenneyhteydet sekä turvallinen ja luonnonläheinen asuinympäristö.

Kaupungissa on edellytykset yhteisöllisyyden ja kylähengen kasvulle sekä yhteistyön kehittämiseen (kunta ja maakunnat). Ulkoisina uhkina nähdään mm. kansalliset rakenteelliset muutokset (esim. sote- ja maakuntauudistus), oman päätösvallan kapeneminen ja julkisten palvelujen edelleen keskittyminen. Uhkana voi olla myös verotulojen riittävyys, investointien rahoituskustannukset, väestörakenne sekä maakunnan yhteisen tahtotilan puuttuminen.



Kaupunkistrategia 2017 – 2021.

Orimattilan strategia löytyy kokonaisuudessaan: <https://www.orimattila.fi/paatoksenteko-ja-hallinto/strategiat-ohjelmat-saannot>

Strategia hyväksyttiin helmikuussa 2018. Strategian painopistealueita tarkennettiin valtuustoseminaarissa elokuussa 2018 Perlaconin johdolla. Valtuuston työskentelyn pohjalta nousi seuraavat neljä teemaa keskeisiksi tavoitteiksi: kaavoitus, markkinointi, lapset ja nuoret ja henkilöstön hyvinvointi. Nämä teemat otettiin huomioon vuoden 2019 talousarvion valmistelussa.

Laaja hyvinvointikertomus ovat kuntatasoinen, kaikkia kuntien toimialoja ohjaava toteuttamisohjelma. Sen avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kunnassa tehtävää hyvinvointityötä. Vuosittainen hyvinvointikertomus kuvaa kyseisen vuoden ajalta kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa. Kunnanvaltuusto hyväksyy sekä laajan hyvinvointikertomuksen että vuosikertomukset sekä ohjaa, arvioi ja seuraa sen toteutumista. Uusi kuntastrategia on tätä raporttia kirjoittaessa vielä työn alla.

	Orimattila	Keskiarvo
Sairastavuus	0,97	1,09
Sote-tarvekerroin	1,06	1,18
Sote nettomenot eur/as	3 088	3 680
Mediaani-ikä	47	50
Väestöllinen huoltosuhde	76	82
Nollavuotiaat	0,8 %	0,7 %
Alle 15-v %:ia	16,8 %	15,2 %
Yli 75-v	9 %	11 %
Verotettava tulo eur/asukas	14 655	14 625
Työttömiä työvoimasta	17,6 %	20,2 %
Asukasluku 2021	16 003	
Asukasluvun muutos 2017-2021	-1,8 %	-5,3 %
Asukaslukuennuste 2021-2025	-5,7 %	-8,3 %
Tutkintoluku	1,97	2,12

Perustietoa Orimattilasta (Lähde: FCG)

	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
Orimattila	16 369	16 279	15 882	15 529	15 096	14 329	-487	-54	-3,0 %	-0,3 %	-353	-71	-2,2 %	-0,4 %
Asukasluku														
0-5 päivähoito	1 074	1 056	883	775	734	691	-191	-21	-17,8 %	-2,0 %	-108	-15	-12,2 %	-1,7 %
6 esiopetus	217	201	174	144	137	128	-43	-5	-19,8 %	-2,2 %	-30	-4	-17,2 %	-2,5 %
7-12 alakoulu	1 205	1 234	1 168	1 039	866	795	-37	-4	-3,1 %	-0,3 %	-129	-18	-11,0 %	-1,6 %
13-15 yläkoulu	601	594	601	590	521	416	0	0	0,0 %	0,0 %	-11	-2	-1,8 %	-0,3 %
16-18 lukio/toinen aste	640	523	544	563	544	405	-96	-11	-15,0 %	-1,7 %	19	3	3,5 %	0,5 %
19-23 nuoret työikäiset ja opiskelijat	694	644	551	601	594	460	-143	-16	-20,6 %	-2,3 %	50	7	9,1 %	1,3 %
24-64 työssäkäyvät	8 731	8 222	7 899	7 490	7 117	6 736	-832	-92	-9,5 %	-1,1 %	-409	-58	-5,2 %	-0,7 %
65-74 eläkkeelle siirtyneet	1 748	2 205	2 329	2 141	2 114	1 924	581	65	33,2 %	3,7 %	-188	-27	-8,1 %	-1,2 %
75-84 eläkkeellä olevat	1 058	1 132	1 248	1 629	1 824	1 760	190	21	18,0 %	2,0 %	381	54	30,5 %	4,4 %
85... ikääntyneet	401	468	485	557	645	1 014	84	9	20,9 %	2,3 %	72	10	14,8 %	2,1 %
Huoltosuhde	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
Orimattila	59,4	69,6	72,5	75,4	78,8	85,1	13	1	22,1 %	2,5 %	3	0	4,0 %	0,6 %
Verrokki	59,9	69,1	74,6	78,3	81,6	86,3	15	2	24,5 %	2,7 %	4	1	4,9 %	0,7 %
Kuntien ka	62,7	72,8	80,0	86,5	91,9	95,8	17	2	27,5 %	3,1 %	7	1	8,1 %	1,2 %
Mediaani-ikä	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
Orimattila	44,0	46,0	47,0	49,0	50,0	52,0	3	0	6,8 %	0,8 %	2	0	4,3 %	0,6 %
Verrokki	44,2	45,8	47,4	49,0	50,3	52,0	3	0	7,2 %	0,8 %	2	0	3,5 %	0,5 %
Koko maa ka	46,4	48,3	50,0	51,6	53,0	54,2	4	0	7,8 %	0,9 %	2	0	3,3 %	0,5 %
Asi.	2021M06*		15 900				Muutos kpl ja sijaluku koko maassa 2015-2020				-444	218		
							Muutos %:ia ja sijaluku koko maassa 2015-2020				-2,72 %	37		

Orimattilan ikäjakauma 2011 – 2025 (Lähde: FCG)

8. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET VUODELLE 2022

1. Varhaiskasvatuksen ehkäisevän työn kehittäminen
2. Osallisuuden kehittäminen
3. Ikääntyneiden asumisen muotojen kehittäminen
4. Yhteistyön varmistaminen hyvinvointialueen eri yhdyspintojen kanssa

9. HYTE-TYÖN TULEVAISUUDEN LINJAT

9.1 Sote-uudistus

Syksyllä 2019 on alkanut maamme hallituksen toimesta sote-uudistuksen valmistelu. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituskaudella sote-uudistus muodostuu sekä sosiaali- ja terveystalouden sisällöllisestä uudistamisesta, että rakenteellisesta uudistuksesta. Hallitus esittää hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista. Ehdotuksen mukaiset hyvinvointialueet päätettiin perustaa kesäkuussa 2021. Lait tulevat voimaan porrastetusti, osa 1. heinäkuuta 2021 ja viimeiset 1. tammikuuta 2023.

Suomeen muodostetaan 21 hyvinvointialuetta, joille siirrettäisiin kuntien ja kuntayhtymien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Uudenmaan erillisratkaisun perusteella Uudellamaalla olisi neljä hyvinvointialuetta ([Sosiaali- ja terveysministeriö](#)).

Sote-uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudet kaikille suomalaisille, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,

turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti sosiaali- ja terveyspalveluihin, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä hillitä kustannusten kasvua. (Sosiaali- ja terveysministeriö). Päijät-Hämeessä hyvinvointiyhtymälle on annettu virkavastuu uudistuksen valmistelussa. Valmistelutyötä edistetään eri asiantuntijavetoisten työryhmien kautta poliittisessa ohjauksessa.

Orimattilalla on edustus talous-,hyte- ja palvelutuotannon valmisteluryhmissä sekä poliittisissa työryhmissä. Lisäksi Orimattila on edustettu VATE:ssa eli väliaikaisessa hallinnossa.

Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun kytkeytyy kunnan muihin lakisäätöihin tehtäviin

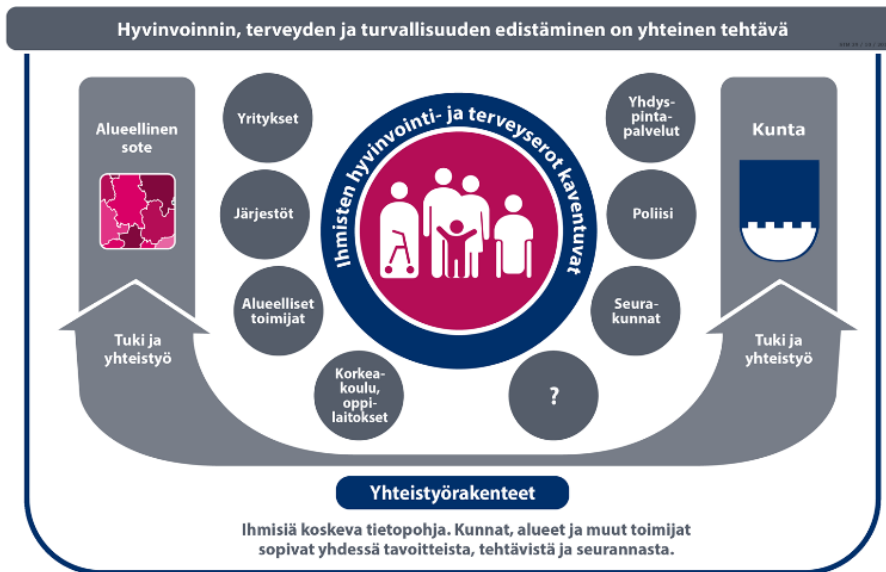
Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät jatkossa:

- Strategisessa suunnittelussaan asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet
- Arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöksensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- Nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- Seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
 - Raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain
 - Valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnan on:

- tehtävä yhteistyötä:
 - eri toimialojen välillä
 - muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan
- edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia
- osallistuttava vuosittain hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin (7 §)



9.2 Valtioneuvoston periaatepäättös hyvinvoinnin, terveellisyys- ja turvallisuuden edistämisestä 2030

Hallitus on linjannut pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä koskevia linjauksia hallitusohjelmassa on seuraavissa kohdissa:

- Hallitusohjelma: 3.6 Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi
- Hallitusohjelma: 3.6.1. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön tullaan sote-uudistuksessa liittämään myös **turvallisuuden edistäminen (valtioneuvoston periaatepäättös)**.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kohdentuu arjen turvallisuuden ongelmien juurisyihin. Ja siksi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on järkevää tehdä yhdessä.

Kunnilla säilyy edelleen Kuntalain 1 §:n mukaisesti vastuu asukkaidensa hyvinvoinnista. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kokonaisuutena maakunnille, mutta kunnilla voi kuitenkin olla mahdollisuus toimia sote-palvelujen tuottajina tiettyjen reunaehtojen mukaisesti. Kunta voi tuottaa palveluja omalla verorahoituksellaan tai tehdä tuottamistaan palveluista sopimuksen maakunnan kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Kunnat vastaavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä myös sote-uudistuksen jälkeen. Hyvinvointialueiden tehtävänä on tukea kuntia ja tarjota niille asiantuntemusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn tueksi. Kunnat päättävät monista tehtävistä ja toimista, joilla on ratkaiseva merkitys asukkaiden hyvinvointiin, osallisuuteen, työllistymiseen ja toimintakykyyn. Ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia asioita ovat muun muassa varhaiskasvatus ja koulutus, liikuntamahdollisuudet,

ruoka- ja kulttuuripalvelut, asuminen, kaavoitus ja liikennejärjestelyt. Näiden ja monien muiden asioiden hoidosta päätetään jatkossakin kunnassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen haasteita:

- Elinvoiman, kestävä kehityksen ja hyvinvoinnin yhteyksien nykyistä paremmin näkyväksi tekeminen
- Yhdyspintojen, yhteistyörakenteiden ja käytäntöjen moninaisuus ja nopea muutos muuttuvassa toimintaympäristössä
- Strategisen osaamisen (mm. tiedolla johtaminen) vahvistaminen
- Olemassa olevien tietovarantojen hyödyntäminen ja tiedon aukkojen paikkaaminen
- Eriarvoisuuden kaventamisen osaamisen vahvistaminen
- Digitaalisten hyte-palvelujen kehittäminen

Sote-uudistukseen liittyy osana myös **tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus - ohjelma**. Käytännössä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma toteutetaan alueellisissa kehittämishankkeissa eri puolilla Suomea.

Periaatepäätöksen tavoitteiden toteutuminen tarkoittaa, että ihmiset voivat mahdollisimman hyvin. He pystyvät opiskelemaan ja tekemään töitä, heillä on hyvä toimintakyky ja he kokevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa. Jotta tässä onnistutaan, tarvitaan toimia kaikilla hallinnonaloilla. Sen lisäksi tarvitaan myös esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja tutkimuslaitosten tekemistä.

Eriarvoisuuden vähentämiseen tehtävässä työssä painottuvat ihmisten oma toimijuus ja osallisuus sekä ongelmien ehkäiseminen ennalta.

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään laaja-alaisena toimintana. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hyvä mielenterveys nähdään osana ihmisen hyvinvointia ja työ- ja toimintakykyä. Rakenteelliset muutokset tarkoittavat myös ajattelutavan sekä toiminnan rohkeaa muutosta, mikä ei onnistu ilman eri hallinnonalojen yhteisiä tavoitteita ja yhteistyötä.

Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Periaatepäätöksen toteuttamiseksi valmistellaan toimeenpanosuunnitelma. Siinä kuvataan tarvittavat toimet, niiden seuranta ja arviointi, vastuutahot ja aikataulusuunnitelma vuoteen 2030 saakka. Toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministeriöiden ja eri hallinnonalojen asiantuntijoista koostuva kansanterveyden neuvottelukunta. Hyvinvointipäällikkö on mukana STM:n kansanterveyden neuvottelukunnan periaatepäätöksen maakunnallisia rakenteita ja tavoitteita pohtivassa työryhmässä, joka tulee tekemään em. asioista esityksen lainsäädäntöön.

[Hyvinvoinnin+terveyden+ja+turvallisuuden+edistäminen+2030+-+valtioneuvoston+periaatepäätös_F2020.pdf](#)

9.3 Maakunnallinen hyte-työ

Kunnat ovat päättäneet rahoittaa kahdeksi vuodeksi (2021 – 2023) maakunnallisen hyvinvointipäällikön, jonka tehtävänä on mm. luoda rakenteen maakunnan hyte-työlle sekä laatia puuttuva, **alueellinen hyvinvointisuunnitelma**. Suunnitelma laaditaan vuonna 2020 **hyväksytyjen hyte-kärkien ympärille**, jotka tulee ottaa huomioon myös kuntien seuraavissa laajoissa hyvinvointisuunnitelmissa.

Maakunnallisen hyvinvointipäällikön työnantajana toimii [Päijät-Hämeen Liitto](#).

10. HYVINVOINNIN ERILLISUUNNITELMAT

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy kuntasektorilla yhteensä **yli 60 erillistä suunnitelmaa**. Ohessa on listattu **tärkeimpiä** työhön liittyviä suunnitelmia mutta työtä ohjaavat myös lainsäädäntö sekä erilliset valtakunnalliset ohjeistukset ja strategiat.

Useat maakunnalliset ja paikalliset suunnitelmat on päivitetty syksyllä 2021.

- Päijät-Hämeen ehkäisevän työn suunnitelma 2022 - 2025
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 - 2025
- Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2021 - 2025
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 - 2025
- Orimattilan suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi 2021 - 2025
- Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden suunnitelma 2020 - 2025
- Orimattilan erityisliikunnan kehittämisohjelma
- Kaupungin eri toimialojen kehittämissuunnitelmat 2017 - 2021
- Orimattilan turvallisuussuunnitelma (2014)
- Alueellinen suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi 2022 - 2025
- Orimattilan kestävän kehityksen ohjelma EKOLA
- Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelma (2018)
- Orimattilan osallisuus- ja demokratiaohjelma 2020 - 2021
- Orimattilan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021 - 2025
- Orimattilan ilmasto-ohjelma

11. HYVINVOINTIRAPORTIN HYVÄKSYMINEN

Hyvinvointikertomus vuodelta 2021 hyväksyttiin **kaupunginvaltuustossa xxxx**